

**VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO VALDYBOS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL PENSIJŲ ANUITETŲ FONDO VYRIAUSIOJO AKTUARO 2021 METŲ
ATASKAITOS PATVIRTINIMO**

2022 m. balandžio d. Nr. V-
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo 35¹ straipsnio 2 dalies 13 punktu ir atsižvelgdama į Pensijų anuitetų fondo tarybos pritarimą Pensijų anuitetų fondo vyriausiojo aktuario 2021 metų ataskaitai (2022 m. kovo 17 d. posėdžio protokolas Nr. PAFP-5),

1. Tvirtinu Pensijų anuitetų fondo vyriausiojo aktuario 2021 metų ataskaitą (pridedama).
2. Įpareigoju:
 - 2.1. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) Klientų aptarnavimo valdymo skyrių šį įsakymą paskelbti Fondo valdybos interneto svetainėje;
 - 2.2. Fondo valdybos Pensijų anuitetų skyrių šį įsakymą paskelbti Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų intraneto svetainėje;
 - 2.3. Fondo valdybos Informacinės sistemos eksploatavimo ir informacijos valdymo skyrių šį įsakymą išsiųsti Fondo valdybos direktoriaus pavaduotojams, Fondo valdybos skyriams ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams.

Direktorė

Julita Varanauskienė

**VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FONDO VALDYBOS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
PENSIJŲ ANUITETŲ MOKĖJIMO VEIKLOS
VYRIAUSIOJO AKTUARO 2021 METŲ ATASKAITA**

TURINYS

PAGRINDINIAI 2021 METŲ ĮVYKIAI	2
VEIKLOS REZULTATŲ APŽVALGA	3
PRODUKTAI	8
Pensijų anuitetų rūšys	8
Pensijų anuiteto dydžio nustatymo prielaidos	9
TECHNINIAI ATIDĖJINIAI	10
Techninių atidėjinių sudarymo metodika ir prielaidos	10
Techninių atidėjinių sudarymui naudojamų prielaidų tinkamumas	11
Techninių atidėjinių pokyčio analizė	14
Techninių atidėjinių pakankamumo vertinimo analizė	15
Techninių atidėjinių jautrumo analizė	16
VEIKLOS RIZIKOS	19
Ilgaamžiškumo rizika	19
Investicinės grąžos rizika	20
Politinė rizika	21
DUOMENŲ PATIKIMUMAS	22
Išsamumas	22
Tikslumas	22
PELNO PASKIRSTYMAS	24
TURTO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ SUDERINAMUMAS	25
PAF turto investavimo modelis ir tikslinė grąža	25
PAF investiciniai portfeliai ir jų strategijos	26
Investavimo rizikos valdymas	27
Investavimo rezultatai ir TA padengimas turtu	28
PRIEDAI	29
Priedas 1. 2021 metų PAF pagrindinių rodiklių lentelė	29
Priedas 2. 2021 metų PAF pelno šaltiniai	30

PAGRINDINIAI 2021 METŲ ĮVYKIAI

Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymas (toliau – PKĮ) numato, kad pensijų anuitetų mokėtojo (toliau – PAM) veiklą prižiūri Pensijų anuitetų taryba (toliau – Taryba), kurią sudaro penki nepriekaištingos reputacijos asmenys, kurių visų kartu kvalifikacija, patirtis ir žinios apima šias sritis: investicijų valdymo, rizikų valdymo, aktuarinę, finansų ir produktų valdymo. Taryba penkerių metų kadencijai buvo paskirta 2020 metų spalio mėnesį ir iš karto ėmėsi peržiūrėti iki jos paskyrimo patvirtintus su PAM veikla susijusius dokumentus, kurių peržiūrą pabaigė 2021 metų pirmąjį ketvirtį. Nuo to laiko Taryba teikia savo pasiūlymus Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VSDF valdyba) direktorei dėl visų reikšmingų sprendimų, susijusių su PAM veikla.

Valstybės kontrolė, vadovaudamasi PKĮ, atliko Pensijų anuitetų fondo (toliau – PAF) 2020 metų ataskaitų rinkinio ir fondo lėšų bei turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo auditą ir konstatavo, kad metinių ataskaitų rinkinys visais reikšmingais atžvilgiais yra teisingas.

Siekiant efektyviai valdyti PAF turtą, 2021 metų liepos mėnesį buvo patvirtintas PAF Augimo portfelio tikslinės grąžos dydis. Nustatytas 75% tikslinės grąžos dydis yra pakankamas PAF priimtiems garantuotos investicinės grąžos įsipareigojimams padengti, sukaupti pakankamai lėšų ilgaamžiškumo rizikai valdyti bei pensijų anuitetų didinimui. Buvo nustatyta, kad tikslinė grąža bus realizuojama (užfiksuojama) tris kartus pasiekus 25% lygį. Iki 2021 metų pabaigos buvo realizuota 738 209 eurai investavimo pelno, kas metų pabaigoje sudarė 5% PAF turto. Toks Augimo portfelio investavimo pelno fiksavimas mažina rinkos riziką ir PAF turto svyravimų amplitudę.

Nuo 2022 metų pradžios įsigalioja Pensijų anuiteto dydžio apskaičiavimo metodikos pagal kiekvieną pensijų anuitetų rūšį nauja redakcija, kurios vienas iš esminių pakeitimų yra Pensijų anuitetų su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu garantuojamo mokėjimo laikotarpio pailginimas vienu mėnesiu, siekiant atliepti pensijų anuitetų gavėjų lūkesčiams, kad paskutinė garantuojamo laikotarpio išmoka būtų mokama už mėnesį, kurį pensijų anuiteto gavėjas sukanka 80 metų amžių. Dėl šio pakeitimo nuo 2022 metų skiriami 0,1%-0,2% mažesni pensijų anuitetai su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu, o iki 2022 metų pradžios paskirti pensijų anuitetai nebus perskaičiuojami, nors jiems bus taikomas toks pat garantuojamas mokėjimo laikotarpis. Šios nuostatos įtvirtintos atitinkamai pakeistame Pensijų anuitetų skyrimo ir mokėjimo tvarkos apraše ir visi su šiuo sprendimu susiję kaštai bus dengiami iš PAF pelno. Atitinkamai buvo pakeista ir PAF techninių atidėjinių apskaičiavimo metodika bei įvertinti dėl šio pasikeitimo išaugę PAF įsipareigojimai. 2021 metų pabaigoje dėl minėto pakeitimo PAF techniniai atidėjiniai išaugo 10 362 eurų.

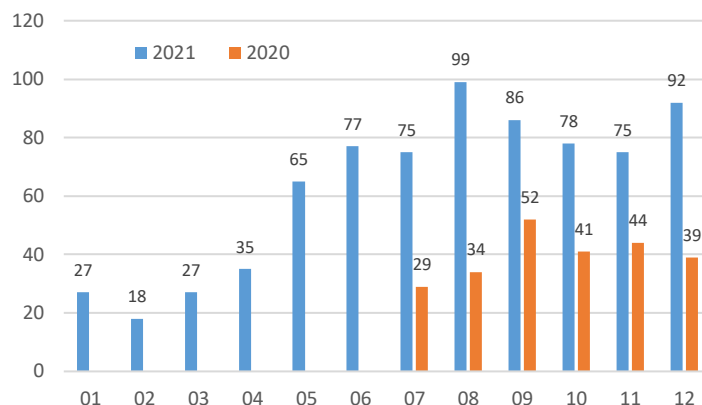
Kitas aktualus PAF techninių atidėjinių apskaičiavimo metodikos pakeitimas buvo susijęs su PAF valdymo ir administravimo sąnaudų įtraukimu į techninius atidėjinius. Nuo 2021 metų PAF ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms bus atidedami 2% nuo vienkartinį įmokų. Tai leis palaipsniui pereiti prie PAF veiklos finansavimo iš PAF techninių atidėjinių pasikeitimo. Dėl šio pakeitimo PAF techniniai atidėjiniai 2021 metų pabaigoje išaugo 279 053 eurai.

PAM veiklai yra keliami aukšti viešumo ir atskaitomybės standartai, todėl visi PAM veiklą reglamentuojantys dokumentai yra viešai skelbiami interneto tinklapyje www.sodra.lt.

VEIKLOS REZULTATŲ APŽVALGA

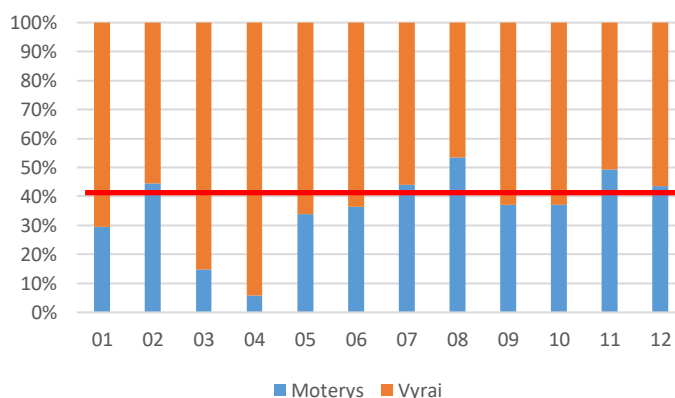
PAM pradėjo skirti pensijų anuitetus nuo 2020 metų liepos 1 dienos, taip kaip ir numatyta PKĮ. 2021 metais paskirtų pensijų anuitetų skaičius išaugo lyginant su 2020 metais ir 2021 metų pabaigoje buvo 991 galiojantis pensijų anuitetas. Pensijų anuitetus gali įsigyti asmenys, sulaukę pensinio amžiaus arba kuriems paskirta išankstinė pensija bei sukaupę bet kokią sumą II pakopos pensijų fonde, o sukaupus 10 000 eurų ir daugiau, įsigyti pensijų anuitetą yra privaloma. Asmenų, kurie atitinka aukščiau išvardintus kriterijus, skaičius yra gana lengvai prognozuojamas, tačiau, kokia jų dalis ir kada iš tiesų įsigis pensijų anuitetus, yra sunkiau numatyti. Nors pensijų anuitetų įsigijimas tam tikrai žmonių grupei yra privalomas, jie turi teisę atidėti sprendimą įsigyti pensijų anuitetą neribotam laikui. Tokia situacija šiek tiek apsunkina naujai priimtų sprendimų dėl pensijų anuitetų mokėjimo skaičiaus prognozavimą, tačiau PAF veiklai, aptarnaujant jau priimtus sprendimus, didelės įtakos neturi. Žinoma, bendras prognozuojamas pensijų anuitetų skaičius yra svarbus veiksnys planuojant PAF veiklą – administravimo sąnaudas ar net investavimo strategiją, todėl sudarant biudžetą ir planuojant veiklą turėtų būti naudojamos konservatyvesnės prielaidos, t.y. tokios prielaidos, kurios lemia mažesnį pensijų anuitetų skaičių. Didesnis pensijų anuitetų skaičius tik pagerintų PAF rezultatus ir būklę.

Grafikas 1. Priimtų sprendimų dėl pensijų anuitetų mokėjimo skaičius, vnt.

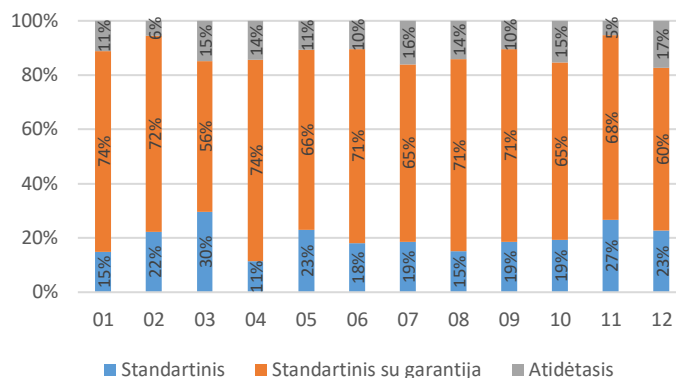
Kitas labai svarbus rodiklis yra pensijų anuitetų pasiskirstymas tarp lyčių. Pensijų anuiteto gavėjo lytis yra svarbi, nes vyrų ir moterų gyvenimo trukmė reikšmingai skiriasi, o skiriant pensijų anuitetą PKĮ draudžia atsižvelgti į pensijų anuiteto gavėjo lytį. Todėl, nustatant pensijų anuitetų dydžius, yra iš anksto padaroma prielaida apie lyčių pasiskirstymą. 2020 metais patvirtintoje Pensijų anuiteto dydžio apskaičiavimo metodikoje pagal kiekvieną pensijų anuitetų rūšį yra naudojama prielaida, kad 40% pensijų anuitetų bus paskirta moterims. PAF susidurtų su papildoma gyvenimo trukmės rizika, jeigu reali moterų dalis būtų didesnė nei planuota. 2021 metais moterims paskirta 39% pensijų anuitetų. Vertinant pagal paskirtų pensijų anuitetų skaičių, prielaida dėl 40% moterų dalies buvo pasirinkta teisingai. Tačiau vertinant galimą papildomą ilgaamžiškumo riziką svarbu atsižvelgti ir į įmokų pasiskirstymą. Moterų vienkartinį įmokų suma 2021 metais buvo 3,69 mln. eurų, kas sudarė 34,6% visų gautų vienkartinį įmokų, t.y. moterų dalis pagal vienkartinės įmokas buvo dar mažesnė nei pagal skaičių. Tą lemia mažesnės moterų vidutinės pajamos. Šiuo metu faktinis pensijų anuitetų gavėjų pasiskirstymas tarp lyčių nekelia grėsmės PAF tvarumui, tačiau šį santykį reikia nuolat stebėti ir imtis priemonių, jeigu faktinis santykis reikšmingai nukryptų nuo tikslinio santykio.

Grafikas 2. Priimtų sprendimų pasiskirstymas pagal lytis, proc.

PAM siūlo pasirinkti vieną iš trijų pensijų anuitetų rūšių: standartinio, standartinio su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu ir atidėtojo pensijų anuiteto. Standartinių pensijų anuitetų išmokos prasideda iš karto, o atidėtojo pensijų anuiteto išmokos pradedamos mokėti pensijų anuitetų gavėjui sulaukus 85-ojo gimtadienio. Atitinkamai, standartinių pensijų anuitetų vienkartinės įmokos yra lygios visai II pakopos pensijų fonde sukauptai sumai, o atidėtojo pensijų anuiteto – tik daliai, kuri priklauso nuo amžiaus ir svyruoja nuo 10% iki 100%. Anuitantai 2021 metais dažniausiai rinkosi vieną iš standartinių pensijų anuitetų ir tik 13% rinkosi atidėtąjį. Toks anuitantų pasirinkimas yra natūralus, nes standartinių pensijų anuitetų išmokos yra nemažėjančios ir paprastai 20-30% didesnės už atidėtojo pensijų anuiteto ir pensijų kaupimo bendrovių pradinės periodines išmokas. Tačiau pastarosios priklauso nuo pensijų fondo vertės kitimo ir gali būti patrauklios tiems anuitantams, kurie tikisi, kad pensijų fondo vieneto vertė turi didesnę augimo potencialą nei 1,7-2,5% per metus. Esant tokiai pensijų fondo grąžai anuitanto iki 85 gimtadienio gautinų išmokų nominali suma susilygina su standartinio pensijų anuiteto išmokų suma.

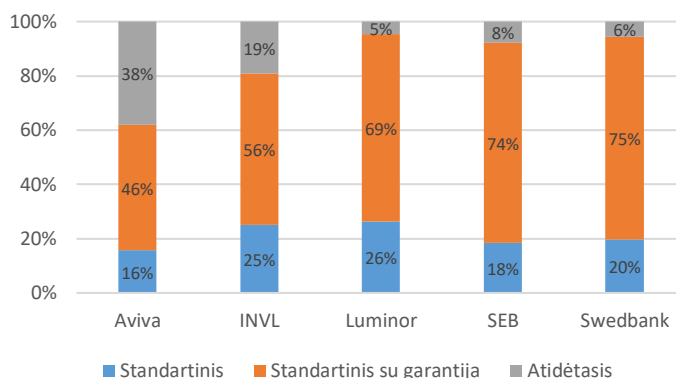
Grafikas 3. Priimtų sprendimų pasiskirstymas pagal rūšis, proc.

Dar viena priežastis, kodėl anuitantams galėtų būti patrauklus atidėtas pensijų anuitetas, yra paveldėjimas. Pasirinkus pastarąją pensijų anuiteto rūšį apie 85% sukauptos sumos gali būti išmokėta periodinėmis išmokomis ir paveldima, tačiau panašias sąlygas anuitantas gali turėti, pasirinkęs standartinį pensijų anuitetą su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu. Šiuo atveju, paveldima sukauptos sumos dalis vidutiniškai yra 78%, o ir išmokos laikotarpio pradžioje jau yra didesnės apie 20%.

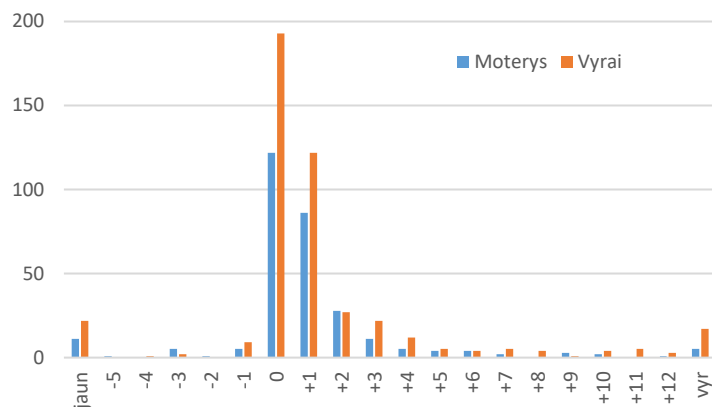
Kaip jau aptarėme aukščiau, atidėtieji pensijų anuitetai neturi akivaizdžių privalumų, lyginant su standartiniais pensijų anuitetais, todėl juos renkasi santykinai nedidelė anuitantų dalis. Tačiau atidėtieji pensijų anuitetai yra patrauklesni pensijų kaupimo bendrovėms, kurių pajamos tiesiogiai priklauso nuo valdomų pensijų fondų turto vertės, o dalyviui pasirinkus atidėtąjį pensijų anuitetą didžioji jo sukaupto turto dalis lieka pensijų fonde, skirtingai nuo standartinių pensijų anuitetų. Šiuo atveju, kyla rizika, kad pensijų kaupimo bendrovės, pasinaudodamos menku pensijų fondų dalyvių finansiniu išprusimu ir siekdamos naudos sau, gali skatinti dalyvius rinktis ne dalyvių poreikius labiausiai atitinkančią pensijų anuiteto rūšį, o įkalbėti juos pasirinkti atidėtąjį pensijų anuitetą. Tokia veikla būtų nesąžininga pensijų kaupimo dalyvių atžvilgiu ir ilguoju laikotarpiu galėtų sumažinti visuomenės pasitikėjimą pensijų kaupimo sistema. 2021 metais, kaip ir 2020 metais, išsiskyrė UAGDPB „Aviva Lietuva“, kurios 38% klientų rinkosi atidėtąjį pensijų anuitetą. Tuo pačiu laikotarpiu visų kitų pensijų kaupimo bendrovių klientų šią pensijų anuiteto rūšį rinkosi tik 7,7% klientų.

Grafikas 4. Pensijų anuitetų pasirinkimas pagal PKB, proc.

PKĮ numato, kad teisę įsigyti pensijų anuitetą pensijų fondų dalyvis įgyja tik sukakęs senatvės pensijos amžių arba kai jam yra paskiriama išankstinė valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija. Jau aptarėme pensijų fondų dalyvių teisę atidėti sprendimą įsigyti pensijų anuitetą neribotam laikui, tad įdomu yra pasižiūrėti kokio amžiaus dalyviai įsigyja pensijų anuitetus. Iš 2021 metais paskirtų pensijų anuitetų daugiausia buvo paskirta dalyviams tą patį mėnesį, kai jiems sukako senatvės pensijos amžius. 4% pensijų anuitetų paskirta išankstines senatvės pensijas gaunantiems dalyviams ir 3% dalyviams, kurie senatvės pensijos amžių sukako prieš metus ir daugiau. Vyrai dominuoja šioje grupėje, nes jų, pensijų fonduose sukaupusių ne mažiau nei 10000 eurų ir atidėjusių sprendimą įsigyti pensijų anuitetą, yra daugiau nei moterų. Vyriausias dalyvis, įsigijęs pensijų anuitetą, buvo 71 metų ir 6 mėnesių amžiaus vyras. Vyriausia moteris – 71 metų ir 1 mėnesio. Jauniausias vyras – 60 metų ir 2 mėnesių, o jauniausia moteris – 60 metų ir 1 mėnesio amžiaus.

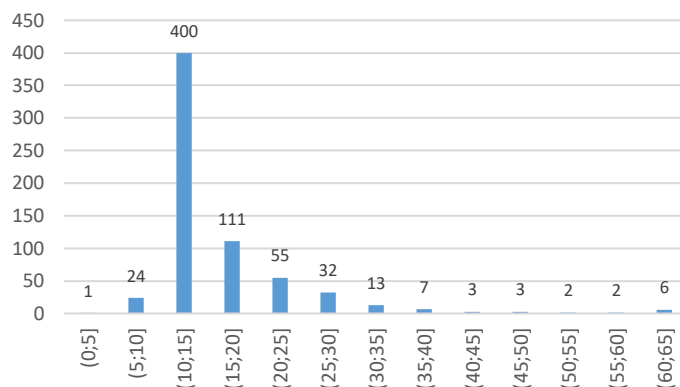
Grafikas 5. Anuitantų skaičius pagal senatvės pensijos amžių (mėnesiais)

Pensijų anuiteto įsigijimas yra labai atsakingas sprendimas, nes galimybės pakeisti savo sprendimą yra labai ribotos. PKĮ numato asmenims teisę vienašališkai atsisakyti paskirto pensijų anuiteto per 10 darbo dienų nuo pensijų anuiteto paskyrimo. Vėliau to padaryti nėra numatytos galimybės. 2021 metais tokia teise pasinaudojo 9 anuitantai. Paskirtų pensijų anuitetų atsisakymai buvo labiau procedūriniai, nes dauguma anuitantų, atsisakiusių paskirtų pensijų anuitetų, vėliau pateikė prašymus skirti tos pačios ar kitos rūšies pensijų anuitetus.

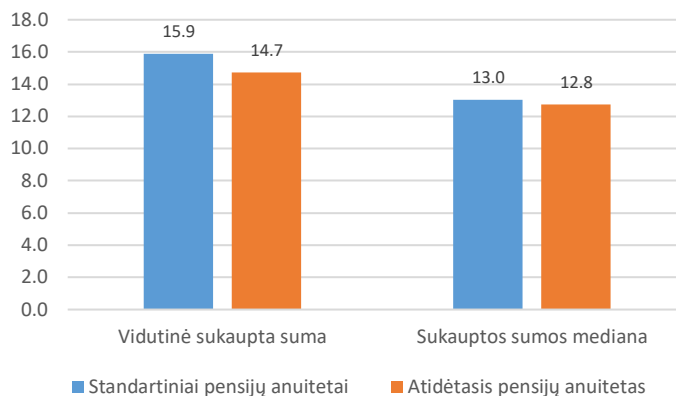
Pensijų anuitetus privalo įsigyti pensijų fondų dalyviai, sukaupę ne mažiau nei 10 tūkstančių eurų sumas, tačiau pensijų anuiteto įsigijimui privaloma yra skirti tik iki 60 tūkstančių eurų, o likusią sumą dalyvis gali atsiimti visą iš karto. Įvertinus tai, kad pensijų fonduose sukaupta suma tiesiogiai priklauso nuo asmenų turėtų pajamų, PAF gautos vienkartinės įmokos nėra tolygiai pasiskirsčiusios tarp 10 ir 60 tūkstančių eurų, o yra koncentruotos intervalo pradžioje, t.y. daugiau kaip 60% už standartinius pensijų anuitetus gautų vienkartinių įmokų patenka į intervalą tarp 10 ir 15 tūkstančių eurų. Įdomu tai, kad šeši pensijų fondų dalyviai sumokėjo didesnes nei 60 tūkstančių eurų vienkartinės įmokas, nors turėjo galimybę II pakopos pensijų fonde sukaupę lėšų dalį, viršijančią 60 tūkstančių eurų, gauti iš karto. Taip pat, net 25 dalyviai įsigijo pensijų anuitetus nors jiems nebuvo privaloma to daryti, t.y. jie buvo sukaupę mažiau nei 10 tūkstančių eurų. Visi šie faktai liudija visuomenės pasitikėjimą pensijų anuitetų mokėtoju ir jo siūlomais produktais.

Grafikas 6. Standartinių pensijų anuitetų skaičius pagal įmokas (tūkst.eur)

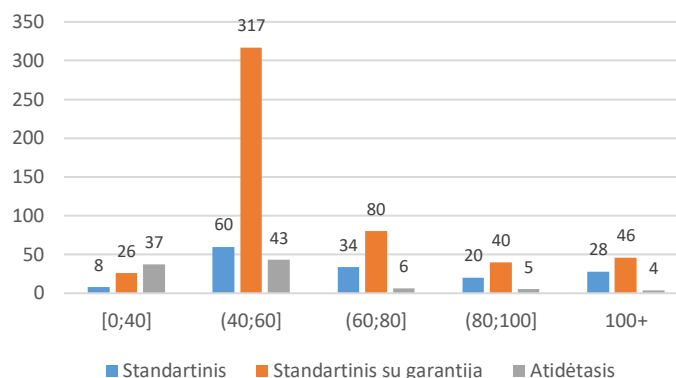
Panašiai pasiskirsčiusios ir vienkartinės įmokos už atidėtuosius pensijų anuitetus, tik įmokų intervalo rėžiai yra mažesni proporcingai sukauptos sumos daliai, kurią dalyvis moka už atidėtajį pensijų anuitetą. Vienkartinės įmokos svyruoja nuo 1,3 iki 6,8 tūkstančių eurų ir beveik 90% jų yra iki 3 tūkstančių eurų. Analizuojant 2020 metų įmokas buvo pastebėta, kad atidėtuosius pensijų anuitetus pasirinkę dalyviai pensijų fonduose buvo sukaupę vidutiniškai 12% daugiau už likusius anuitantus, o jų sukaupytų sumų mediana daugiau kaip ketvirčiu didesnė. Tai rodė, kad atidėtuosius pensijų anuitetus buvo linkę rinktis aukštesnes pajamas turėję ir didesnes sumas sukaupę pensijų fondų dalyviai. Analizuojant 2021 metų įmokas esminių skirtumų nebuvo pastebėta, todėl darytina išvada, kad pensijų anuitetų rūšies pasirinkimas nėra susijęs su dalyvio sukaupta suma.

Grafikas 7. Sukauptos sumos (tūkst.eur) pagal pensijų anuitetų rūšis

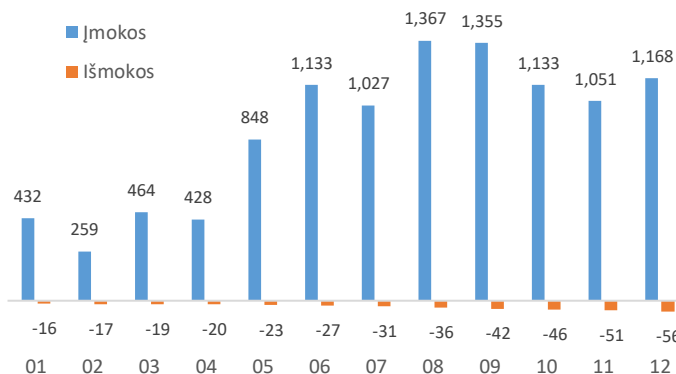
Paskirtų pensijų anuitetų dydžiai tiesiogiai priklauso nuo vienkartinės įmokos dydžio, pensijų anuitetą įsigijančio asmens amžiaus (skaičiuojamo mėnesiais) ir pasirinktos pensijų anuiteto rūšies. Paskirtų pensijų anuitetų pasiskirstymą pagal vienkartinės įmokas, anuitantų amžių ir pensijų anuitetų rūšis aptarėme atskirai. Per 2021 metus paskirtų pensijų anuitetų vidutinis dydis yra 63,49 eurų per mėnesį, o mediana 51,72 eurų. Tai, kad mediana yra ženkliai mažesnė už vidurkį rodo, kad galiojančių pensijų anuitetų portfelyje dominuoja mažesni už vidutinius pensijų anuitetus ir santykinai nedidelis skaičius didelių pensijų anuitetų pakelia viso portfelio vidutinį pensijų anuitetų dydį.

Grafikas 8. Pensijų anuitetų skaičius pagal mėnesinės išmokos dydį

Visų pensijų anuitetų pinigų srautai yra panašūs – didelis teigiamas pinigų srautas (vienkartinė įmoka) pradžioje ir santykinai nedideli neigiami pinigų srautai (pensijų anuitetų išmokos) vėlesniais laikotarpiais. Kadangi PAF savo veiklą pradėjo tik 2020 metų viduryje ir kiekvieną mėnesį yra skiriami nauji pensijų anuitetai, tai ir bendruose fondo pinigų srautuose dominuoja gaunamos vienkartinės įmokos. Jeigu naujai skiriamų pensijų anuitetų skaičius išliktų stabilus, tai gaunamos įmokos ir mokamos išmokos

Grafikas 9. PAF pinigų srautai 2021 metais – įmokos ir išmokos, tūkst.eur

susilygintų tik po daugiau nei 20 metų. Įvertinus pensijų fondų dalyvių demografiją, artimiausius 20 metų numatomas nuolat augantis skiriamų pensijų anuitetų skaičius, tad PAF įmokų ir išmokų mėnesiniai pinigų srautai turėtų susilyginti ne anksčiau nei po 30 metų. Iki to laiko PAF turės teigiamą suminį pinigų srautą, kurį galės nukreipti į savo investicinius portfelius.

PRODUKTAI

Pensijų anuitetų rūšys

PKĮ nurodoma, kad pensijų anuitetas – pensijų fondo dalyviui iki gyvos galvos mokama periodinė pensijų išmoka, kurios visa išmokėjimo rizika tenka pensijų anuitetų mokėtojų. Tame pačiame įstatyme nurodomos dvi pagrindinės pensijų anuitetų rūšys:

1. Standartinis pensijų anuitetas. Gali būti su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu.
2. Atidėtasias pensijų anuitetas.

PAM įgyvendindamas PKĮ nuostatas, įvertinęs pensijų fondų dalyvių poreikius bei savo galimybes pasiūlė rinkai tokius pensijų anuitetus:

1. Standartinį pensijų anuitetą – anuitantui kas mėnesį iki gyvos galvos mokama nustatyto dydžio pensijų anuiteto išmoka. Anuitantui mirus, pensijų anuiteto išmokos nepaveldimos, išskyrus jau priskaičiuotas, bet dar neišmokėtas. Standartinis pensijų anuitetas įsigijamas už visą pensijų fonde sukauptą sumą. Mokėjimo laikotarpio pradžia yra diena, kurią pensijų kaupimo bendrovėje gautas pensijų fondo dalyvio prašymas sudaryti pensijų išmokos sutartį, o mokėjimai nutrūksta pensijų anuiteto gavėjui mirus.

2. Standartinį pensijų anuitetą su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu – anuitantui kas mėnesį iki gyvos galvos mokama nustatyto dydžio pensijų anuiteto išmoka. Anuitantui mirus iki 80-ojo gimtadienio pensijų anuiteto išmokos paveldimos. Anuitantui mirus vėliau, pensijų anuiteto išmokos nepaveldimos, išskyrus jau priskaičiuotas, bet dar neišmokėtas. Standartinis pensijų anuitetas su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu įsigijamas už visą pensijų fonde sukauptą sumą. Mokėjimo laikotarpio pradžia yra diena, kurią pensijų kaupimo bendrovėje gautas pensijų fondo dalyvio prašymas sudaryti pensijų išmokos sutartį, o mokėjimai nutrūksta pensijų anuiteto gavėjui mirus. Anuitantui mirus iki 80-ojo gimtadienio jo paveldėtojams vienkartinė išmoka išmokama iki 80-ojo gimtadienio likusių neišmokėtų išmokų dabartinė vertė, t.y. iš neišmokėtų išmokų yra išskaičiuojamos neuždirbtos palūkanos (1,00% metinių palūkanų).

3. Atidėtajį pensijų anuitetą – anuitantui, sukačiusiam 85 metų amžių, pradedama mokėti ir iki gyvos galvos kas mėnesį mokama pensijų anuiteto išmoka. Anuitantui mirus, pensijų anuiteto išmokos nemokamos, t.y. jos nėra paveldimos. Atidėtasias pensijų anuitetas perkamas už tam tikrą pensijų fonde sukauptos sumos dalį, kuri didėja, didėjant potencialaus anuitanto amžiui, ir kinta nuo 11,38% (58 metų amžiaus asmeniui) iki 98,77% (84 metų ir 11 mėnesių amžiaus asmeniui), standartinio senatvės pensijos amžiaus asmenims (63-65 metai) mokama sukaupto turto dalis yra nuo 14% iki 15,44%. Už atidėtojo pensijų anuiteto įsigijimui nepanaudotą sumą pensijų kaupimo bendrovė dalyviui moka periodines pensijų išmokas iki jis sukaks 85 metų amžių. Sukaupto turto dalis, už kurią įsigijamas atidėtasias pensijų anuitetas, nustatyta taip, kad pirmoji atidėtojo pensijų anuiteto išmoka būtų maksimaliai artima pirmajai pensijų kaupimo bendrovės mokamai periodinei pensijų išmokai. Periodinės pensijų išmokos priklauso nuo situacijos finansų rinkose, pensijų fondo rezultatų ir gali būti tiek didesnės, tiek mažesnės už pirmąją. Taigi, Pensijų fondo dalyvis, nusprendęs įsigyti atidėtajį pensijų anuitetą, iki 85-ojo gimtadienio prisiima investavimo riziką. Jei anuitantas miršta iki 85-ojo gimtadienio, pensijų kaupimo bendrovės neišmokėta suma yra paveldima.

Pensijų anuiteto dydžio nustatymo prielaidos

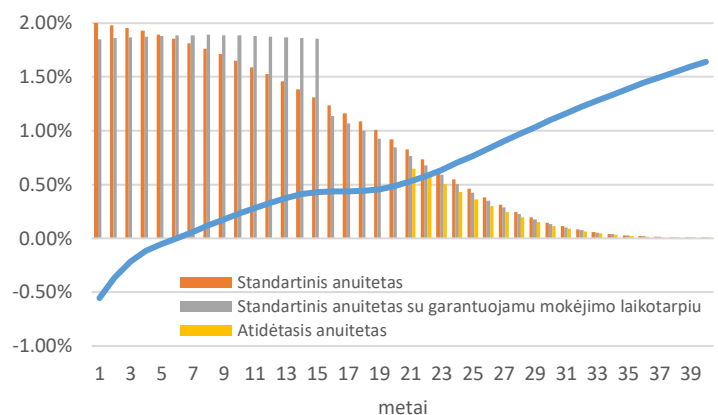
Pensijų anuitetų dydžiai yra apskaičiuojami pagal VSDF valdybos direktoriaus patvirtintą Pensijų anuiteto dydžio apskaičiavimo metodiką pagal kiekvieną pensijų anuiteto rūšį. Skaičiavimuose naudojamos trys pagrindinės prielaidos:

1. Gyvenimo trukmės (ilgaamžiškumo)
2. Investicinės grąžos
3. Administravimo kaštų

Prielaidą apie anuitantų likusio gyvenimo trukmę atspindi skaičiavimuose naudojama mirtingumo lentelė, kuri buvo sudaryta išanalizavus VSDF valdybos turimus duomenis apie Lietuvos gyventojų mirtingumą penkerių metų laikotarpiu nuo 2015-01-01 iki 2019-12-31. Analizuojant duomenis buvo pastebėta mirtingumo priklausomybė nuo gaunamų pajamų. Atitinkamai sudarant anuitantų mirtingumo lentelę buvo vertinamas 40% didžiausias pensijas gaunančių asmenų mirtingumas, gyvenimo trukmės pokyčio tendencijos per pastaruosius 15 metų bei numatomas vyrų ir moterų, įsigyjančių pensijų anuitetus, santykis (skaičiuota, kad tarp asmenų įsigijusių pensijų anuitetus bus 40% moterų). Sudaryta anuitantų mirtingumo lentelė peržiūrima ne rečiau kaip kas 5 metus. 2021 metais atlikta mirtingumo analizė parodė nežymų vidutinės gyvenimo trukmės sutrumpėjimą dėl COVID-19 pandemijos įtakos: vyrų – 2 mėnesiais, moterų – keliomis dienomis. Tokie pasikeitimai nesukuria poreikio keisti mirtingumo prielaidų naudojamų pensijų anuitetų dydžiams apskaičiuoti.

Daugiau kaip pusė anuitantų pensijų anuitetus gaus ilgiau nei 20 metų, tad investicinė grąža, kuri yra įskaiciuojama į pensijų anuiteto dydį, vaidina reikšmingą vaidmenį. Pastaraisiais metais eurai denominuotų saugių vyriausybės vertybinių popierių rinkos palūkanos yra gerokai žemesnės už infliaciją. 2021 metų gruodžio mėnesį EIOPA paskelbta nerizikingų palūkanų normų kreivė (su kintamumo korekcija) ir tipinių pensijų anuitetų išmokų srautų pavyzdžiai pateikti grafike. Akivaizdu, kad jeigu būtų planuojama PAF turtą investuoti tik į nerizikingas investicines priemones, tai vargu ar galima būtų garantuoti teigiamą investicinę grąžą. Tačiau nustatant garantuojamą palūkanų normą buvo atsižvelgta į PAF investavimo strategiją bei anuitantų interesus, ir pensijų anuitetai yra skaičiuojami, visus pinigų srautus diskontuojant su 1,00% fiksuota palūkanų norma.

Grafikas 10. Pensijų anuitetų išmokos ir nerizikingų palūkanų norma

Pensijų kaupimo įstatymo 35¹² straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad „pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymas ir administravimas finansuojami iš pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymui ir administravimui finansuoti skirto atskaitymo – ne daugiau kaip 3 procentai vienkartinį įmokų, kurias į pensijų anuitetų mokėtojo valdomą Pensijų anuitetų fondą perveda pensijų kaupimo bendrovės“. Įvertinus planuojamas pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymo ir administravimo išlaidas, buvo nuspręsta į pensijų anuitetus įskaiciuoti 2,5 procento dydžio nuo mokamos sumos už įsigyjamą pensijų anuitetą išlaidas.

Pensijų anuitetų įmokos, nustatytos naudojant aukščiau išvardintas prielaidas, yra pakankamos.

TECHNINIAI ATIDĖJINIAI

Techninių atidėjinių sudarymo metodika ir prielaidos

PAF, atsižvelgdamas į visus įsipareigojimus pagal priimtus sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo, sudaro šiuos techninius atidėjinius (toliau – TA):

1. Pensijų anuitetų padengimo (toliau – PAPTA);
2. Numatomų išmokėjimų (toliau – NITA);
3. Vienkartinių įmokų grąžinimo (toliau – VĮGTA).

PAF įsipareigojimai, įtraukti sudarant vieną TA, nėra įtraukiami sudarant kitą TA. TA sudaromi kiekvienai pensijų anuitetų rūšiai atskirai ir nei vienas TA negali būti neigiamas. Reikšmingiausias PAF techninis atidėjinys yra Pensijų anuitetų padengimo TA, nes Numatomų išmokėjimų TA yra sudaromas pensijų anuitetų išmokų dalims, kurių mokėjimo terminas jau yra suėjęs, yra aiškiai apibrėžtas ir santykinai mažas, o Vienkartinių įmokų grąžinimo TA bus sudaromas tik ateityje, kai PAF uždirbus pakankamai investicinės grąžos, kurią bus numatyta paskirstyti anuitantams.

Pensijų anuitetų padengimo TA, skirtas numatomiems pensijų anuitetų išmokėjimams, kurių mokėjimo terminas dar nėra suėjęs ir apskaičiuojamas pagal atsargų (atsižvelgiant į visus galimus pradinių prielaidų pasikeitimus, kurie gali lemti techninio atidėjinio nepakankamumą ateityje) perspektyvinį aktuarinį vertinimą, įvertinant visas būsimas prievoles, nustatytas pagal kiekvieno galiojančio sprendimo dėl pensijų anuiteto mokėjimo sąlygas. Sudarant pensijų anuitetų padengimo techninį atidėjinį yra atsižvelgiama į pensijų anuitetų fondo gaunamus atskaitymus pensijų anuitetų administravimo ir valdymo išlaidoms padengti (80% visų atskaitymų nuo vienkartinių įmokų), kurie yra išdėliojami tolygiai visam numatomam pensijų anuitetų galiojimo laikotarpiui ir daroma prielaida, kad trūkstama dalis yra dengiama paskolomis, taip kaip numatyto PKĮ.

Pagrindinės prielaidos, naudojamos Pensijų anuitetų padengimo TA apskaičiavimui:

1. Turto valdymo mokestis (0,20%) – prielaida apie būsimas metines turto valdymo sąnaudas (vertybinių popierių saugojimo kaštai, sandorių sudarymo mokesčiai ir pan.), skaičiuojama nuo vidutinės valdomo turto vertės. Prielaida atitinka planuojamas turto valdymo sąnaudas;
2. Standartinio, standartinio su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu ir atidėtojo (išmokų mokėjimo laikotarpiu) pensijų anuitetų palūkanų norma (1,20%) – efektyvi pensijų anuiteto gavėjui garantuojama metinė grąža, įvertinus turto valdymo mokestį, yra 1,00%, skaičiuojama nuo būsimų išmokų vertės.
3. Atidėtojo pensijų anuiteto palūkanų norma išmokų atidėjimo laikotarpiu (0,20%) – efektyvi pensijų anuiteto gavėjui garantuojama metinė grąža atidėjimo laikotarpiu (iki 85-ojo gimtadienio), įvertinus turto valdymo mokestį, yra 0,00%, skaičiuojama nuo būsimų išmokų vertės.
4. Mirtingumo lentelė naudojama ta pati kaip ir pensijų anuitetų dydžių apskaičiavimui.
5. PAF valdymo ir administravimo sąnaudos (2,00%) – prielaida apie būsimas pensijų anuitetų valdymo ir administravimo sąnaudas, skaičiuojama nuo vienkartinių įmokų sumos. Pagal ilgalaikę veiklos prognozę 2031 metais PAF valdymo ir administravimo išlaidos bus pilnai finansuojamos iš techninių atidėjinių pokyčio.

Pensijų anuitetų padengimo TA skaičiuojamas kiekvienam galiojančiam sprendimui atskirai ir dar nepriimtiems sprendimams, kuriems jau yra pateiktas prašymas pensijų kaupimo bendrovei dėl

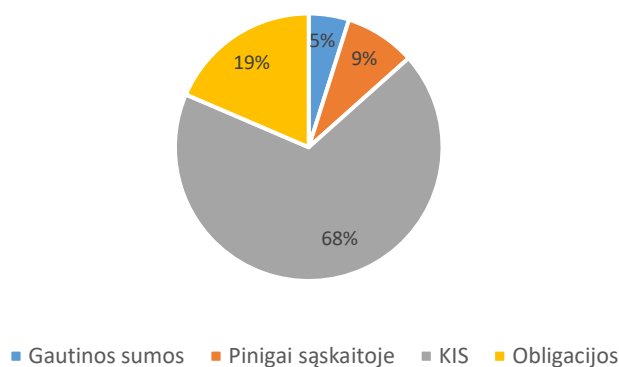
pensijų išmokos sutarties sudarymo. Sudarius Pensijų anuitetų padengimo TA yra vertinamas jo pakankamumas, lyginant jį su tikėtinų būsimų pinigų srautų pagal galiojančius sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo dabartine verte, kuri yra apskaičiuojama, naudojant naujausias turimas mirtingumo (atsižvelgiant į anuitetų gavėjų lytį) ir tikėtiną investicinę grąžą prielaidas. Nustatant tikėtiną investicinę grąžą yra atsižvelgiama į turto, dengiančio TA, būklę bei investavimo strategiją. Jeigu įvertinama, kad Pensijų anuitetų padengimo TA yra mažesnis už tikėtinų būsimų pinigų srautų pagal galiojančius sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo dabartinę vertę, Pensijų anuitetų padengimo TA padidinamas suma, kuriai nepakanka Pensijų anuitetų padengimo TA.

Techninių atidėjinių sudarymui naudojamų prielaidų tinkamumas

Techninių atidėjinių sudarymui yra naudojamos tos pačios prielaidos kaip ir naudotos pensijų anuitetų dydžiams apskaičiuoti, išskyrus ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms atidedamą sudarymo mokesčio dalį.

Turto valdymo kaštai (0,20%). Į PAF turto valdymo kaštus yra įskaičiuojami tiesioginiai kaštai, susiję su turto įsigijimu, pardavimu ir saugojimu. Jie yra nepastovūs ir priklauso nuo turto rūšies bei PAF turto portfelio struktūros. Tuo tarpu PAF įsipareigojimų vertinimui yra naudojama supaprastinta prielaida, kad turto valdymo kaštai yra pastovūs, todėl svarbu yra įvertinti, ar parinkta turto valdymo kaštų prielaida yra pakankamai konservatyvi. Didžiausią PAF turto dalį (68%) sudaro investicijos į kolektyvinio investavimo subjektus (KIS). Taip pat, šios turto rūšies valdymas yra brangiausias, lyginant su kitomis turto rūšimis. Pagal PAF investavimo strategiją šiai turto rūšiai skiriama vidutiniškai 75% investicijoms skirtų vienkartinį įmokų sumos, todėl jos dalis PAF turto struktūroje ateityje turėtų augti. Kokią konkrečiai turto dalį ateityje sudarys KIS sunku prognozuoti, nes ta dalis priklauso nuo naujai skiriamų pensijų anuitetų srauto ir Augimo portfelio investicinių tikslų pasiekimo, tačiau susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, pvz. kuriam laikui sustojus naujų pensijų anuitetų srautui, KIS dalis PAF turto struktūroje gali priartėti ir prie 100%, todėl vertinant turto valdymo kaštų adekvatumą galime apsiriboti kaštų, susijusių su KIS, vertinimu. Metiniai

Grafikas 11. PAF turto struktūra 2020-12-31

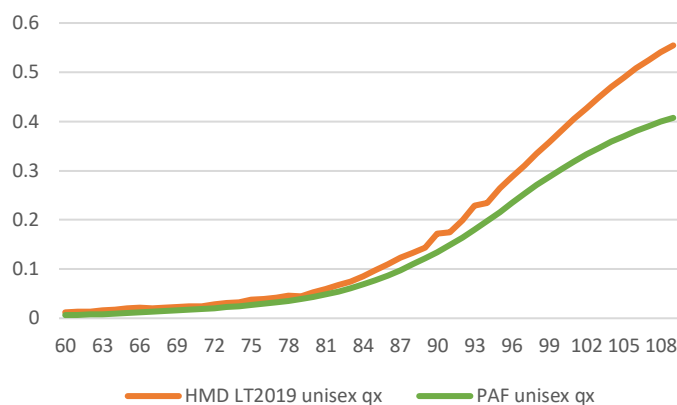

KIS turto saugojimo mokesčiai yra 0,11% nuo turto vertės. Papildomai po 0,2% nuo sandorio vertės kainuoja turto pirkimas ir pardavimas. Pagal 2021 metų pabaigos portfelio struktūrą vidutinė svartinė PAF turto trukmė yra 9 metai, tad pirkimo ir pardavimo kaštus padalinus šiam laikotarpiui, minėtos operacijos metinius turto valdymo kaštus padidins 0,04% ir bendri vidutiniai turto valdymo kaštai neturėtų viršyti 0,15% nuo turto per metus. Prielaida, kad metiniai PAF turto valdymo kaštai sudarys 0,2% nuo turto vertės yra konservatyvi ir tinkama.

Mirtingumo lentelė techniniams atidėjiniams apskaičiuoti yra naudojama ta pati kaip ir buvo naudota pensijų anuitetų dydžiams apskaičiuoti. Kadangi mirtingumo lentelė buvo sudaryta, išanalizavus VSDF valdybos turimus naujausius duomenis apie Lietuvos gyventojų mirtingumą, buvo atsižvelgta į mirtingumo ryšį su gyventojų pajamomis bei buvo įvertintos gyvenimo trukmės pokyčio tendencijos, tai nėra labiau tinkančios mirtingumo lentelės PAF išipareigojimams vertinti. Svarbu pažymėti, kad tiek pensijų anuitetų dydžiai, tiek techniniai atidėjiniai yra skaičiuojami naudojant prielaidą apie moterų ir vyrų santykį (40/60) pensijų anuitetų portfelyje. Šios prielaidos atitikimą patirčiai jau aptarėme. Moterims paskirtų pensijų anuitetų dalis portfelyje sudaro 39% pagal skaičių ir 35% pagal vienkartinę įmoką. Atsižvelgiant į tai, kad moterų mirtingumas yra mažesnis už vyrų, tai toks faktinės patirties nukrypimas nuo prielaidų tik suteikia konservatyvumą, vertinant techninius atidėjinius. Pačios PAF naudojamos mirtingumo lentelės konservatyvumui įvertinti palyginsime ją su 2019 metų Lietuvos gyventojų mirtingumo lentele (toliau – Referencinė lentelė), kurią pateikia Human Mortality Database (www.mortality.org). PAF naudojamos mirtingumo

lentelės mirties tikimybės (q_x) visiems amžiams yra mažesnės už Referencinės lentelės mirties tikimybes. 65 metų amžiaus žmogaus tikėtina likusio gyvenimo trukmė pagal Referencinę lentelę yra 17,77 metų, o pagal PAF mirtingumo lentelę – 20,11 metų. Visi šie faktai iliustruoja, kad 2021 metų pabaigoje PAF naudojamos mirtingumo prielaidos yra konservatyvios. Taip pat, turėtume įvertinti ir COVID-19 pandemijos įtaką mirtingumui. Atlikę

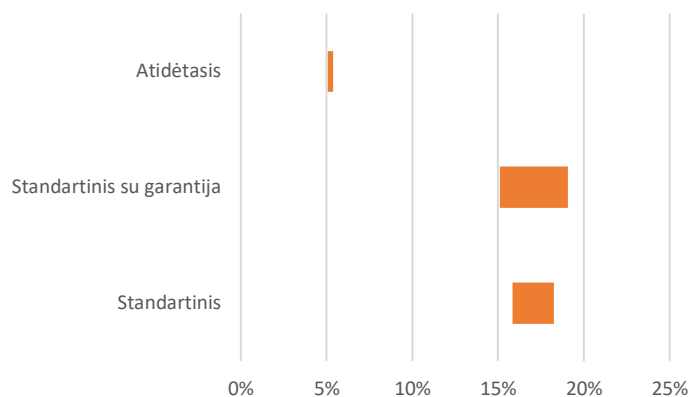
Grafikas 12. Tam tikro amžiaus mirties tikimybių (q_x) palyginimas

Lietuvos gyventojų mirtingumo analizę įtraukę 2020 metų duomenis pastebėjome nežymų gyvenimo vidutinės gyvenimo trukmės sumažėjimą tikslinėje grupėje, tačiau šie rezultatai dar neatspindi tikrosios pandemijos įtakos pensijų anuitetų gavėjų mirtingumui, nes į skaičiavimus įtraukėme tik 2020 metų duomenis, o didžiausią su pandemija susijusių mirčių skaičių stebėjome 2021 metais. Trumpuoju laikotarpiu pandemija didina mirusių gyventojų skaičių ir techninių atidėjinių skaičiavimuose naudojamų mirtingumo prielaidų konservatyvumą, tačiau kokia jos įtaka bus ilgalaikėms mirtingumo tendencijoms matysime tik po keleto metų. Papildomai dar galime įvertinti mirtingumo patirtį. PAF 2021 metų pabaigoje turėjo 991 galiojantį pensijų anuitetų sprendimą ir buvo registravęs dvi anuitantų mirtis. Įvertinus anuitantų mirties tikimybes, per pusantį PAF veiklos metų tikėtina buvo sulaukti 5,3 mirusių anuitantų. PAF anuitantų portfelis yra per mažas ir veiklos laikotarpis dar yra per trumpas, kad galima būtų tinkamai palyginti patirtį su mirtingumo prielaidomis. Parenkant mirtingumo prielaidas konservatyvumas yra būtinas, nes jau ne vieną dešimtmetį stebimas gyvenimo trukmės ilgėjimas, kuris turi būti įvertintas mirtingumo prielaidose. PAF atveju, taip ir yra padaryta. Ar pakankamai yra įvertintas gyvenimo trukmės ilgėjimas paaiškės ne anksčiau nei po penkerių ar dešimties metų, o šiuo metu galima konstatuoti, kad naudojamos mirtingumo prielaidos yra tinkamos.

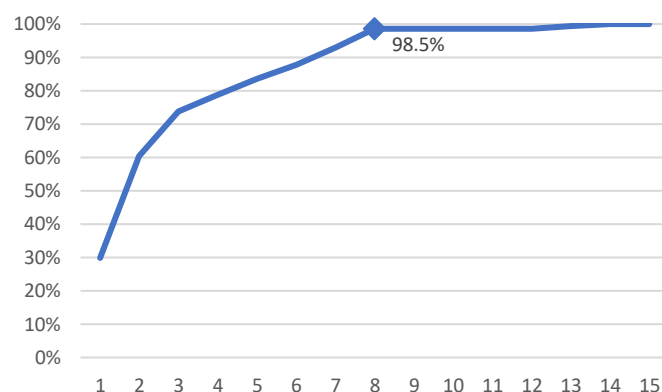
Skaiciuojant PAF techninius atidėjinius pensijų anuitetų išmokų mokėjimo laikotarpiu pinigų srautų diskontavimui naudojama 1,20% palūkanų norma, o atidėjimo laikotarpiu – 0,20% palūkanų norma. Tokios prielaidos būtų tinkamos, jeigu su pakankamai aukšta tikimybe galėtume teigti, kad PAF turto investicinė grąža bus ne mažesnė. Tam turime įvertinti PAF turto investavimo modelį ir strategiją, kurie detaliau yra aptarti atskirai. Kitais žodžiais tariant, turime įvertinti PAF galimybes investuojant turtą uždirbti ne mažesnę investicinę pelną nei buvo įskaičiuota, skiriant pensijų anuitetus. Pagal PAF investavimo strategiją Augimo portfelis yra tas investicinis portfelis, kuris turi uždirbti reikiamą grąžą, tad investicinės grąžos poreikį ir išreiškiame procentais nuo vienkartinės įmokos dalies, skiriamos Augimo portfeliui. Nors palūkanų norma yra taikoma vienoda visiems pensijų anuitetams, tačiau reikiama investicinė grąža garantuotoms palūkanoms dengti skiriasi kiekvienam sprendimui ir priklauso nuo pensijų anuiteto rūšies bei anuitanto amžiaus. Mažiausios absoliučios investicinės grąžos (5%) reikia atidėtiesiems pensijų anuitetams. Tai yra lauktas rezultatas, nes atidėtiesiems pensijų anuitetams yra garantuojama nulinė investicinė grąža atidėjimo laikotarpiu ir 1% metinė grąža (atskaičius investicijų valdymo kaštus) išmokų mokėjimo laikotarpiu. Tuo tarpu standartiniams pensijų anuitetams reikalinga absoliuti investicinė grąža svyruoja nuo 15% iki 18% (atskaičius investicijų valdymo kaštus).

Grafikas 13. Reikiama investicinė grąža garantuotoms palūkanoms dengti

PAF Augimo portfelio investavimo strategija numato, kad portfelio lėšos turėtų būti investuojamos į biržoje prekiaujamų fondų (toliau – ETF), atkartojančių plačiai diversifikuotus akcijų indeksus, tokius kaip MSCI World, MSCI All Cap World arba juos sudarančių regionų, šalių, sektorių akcijų indeksus, kitus diversifikuotus akcijų indeksus, vienetus. Augimo portfelio lyginamasis indeksas – pasaulio išsivysčiusių rinkų akcijų indeksas MSCI World, tad panagrinėsime šio akcijų indekso istoriją, kad įvertintume PAF Augimo portfelio galimybes uždirbti reikiamą investicinę grąžą. Kadangi Augimo portfelio valdymas sukuria papildomus kaštus (iki 0,20% per metus), tai norint pasiekti reikiamą Augimo portfelio turto vertės pokytį MSCI World indeksas turėtų pakilti atitinkamai daugiau, kad padengtų tuos papildomus investavimo kaštus. Jau minėjome, kad pagal 2021 metų pabaigos portfelio struktūrą vidutinė svertinė PAF turto trukmė yra 9 metai, tad norint per šį laikotarpį padengti investicinius kaštus, lyginimasis indeksas turėtų išaugti 1,8% daugiau nei reikia absoliučios grąžos garantuotoms palūkanoms padengti. Maksimali reikalinga absoliuti grąža garantuotoms palūkanoms dengti yra 18%, tad vertinsime MSCI World indekso galimybes paaugti 20%. Skaiciavimus atliksime iš istorinių duomenų. Suprantama, kad indekso

Grafikas 14. Tikimybė indeksui paaugti 20% per atitinkamą metų skaičių

istorija negarantuoja analogiškos trajektorijos ateityje, tačiau iš istorinių duomenų galime įsivertinti kai kuriuos parametrus. Suskaičiuosime kiekvienos indekso vertės nuo 1969-12-31 iki 2020-01-01 laiko tarpą, per kurį ji pakyla 20%, ir iš jų gausime tikimybių, indeksui paaugti 20%, skirstinį (Grafikas 14). Istoriniai duomenys rodo, kad per pastaruosius 50 metų nebuvo nei vieno tokio keturiolikos metų laikotarpio per kurį nagrinėjamas akcijų indeksas (kur investuojamas Augimo portfelio turtas) būtų išaugęs mažiau nei 20%, o 98,5% atvejų tiek indeksas išaugo per 8 metus ir greičiau. Šie rezultatai rodo, kad PAF, investuodamas turtą pagal savo investavimo strategiją, turi galimybę uždirbti investicinę grąžą ne mažesnę nei reikia garantuotoms palūkanoms padengti su pakankamai aukšta tikimybe, tad techninių atidėjinių skaičiavimuose pinigų srautų diskontavimui naudojamos garantuotų palūkanų normos yra tinkamos ir pakankamai konservatyvios.

PKĮ numato, kad PAM valdymo ir administravimo sąnaudos yra dengiamos iš tam skirto atskaitymo (2,5%) nuo vienkartinį įmokų, o trūkstama valdymo ir administravimo sąnaudų dalis dengiama skolintomis lėšomis. Plačiau apie tai aptarsime apžvelgdami veiklos rizikas. Šis PAM veiklos finansavimo modelis nesikeitė, tačiau 2021 metais buvo priimtas sprendimas pradėti kaupti lėšas ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti atidedant 2% vienkartinį įmokų sumos. Nustatyta prielaida yra tinkama ir leis palaipsniui pereiti prie PAF išlaikymo iš techninių atidėjinių pasikeitimo. Pereinamasis laikotarpis turėtų būti trumpesnis nei 10 metų.

Techninių atidėjinių pokyčio analizė

Techninių atidėjinių pokyčių analizė suteikia daug naudingos informacijos apie PAF įsipareigojimų pokyčius, dinamiką ir svarbiausius veiksnus, lemiančius šiuos pokyčius. Ji leidžia suprasti, kokie veiksniai ir kokią įtaką turėjo techniniams atidėjiniams 2021 metais, bei leidžia įsitikinti, kad visi techninių atidėjinių pokyčiai yra paaiškinami. Techninių atidėjinių pokyčių analizė yra atliekama kiekvieno pensijų anuiteto lygyje ir tai leidžia identifikuoti visas galimas skaičiavimų problemas.

Lentelė 1. Techninių atidėjinių (PAPTA) pokyčio detalizacija

Pensijų anuiteto rūšis	PAPTA 2020-12-31	Įmokos 2021	Adm. atsk. 2,5%	Išmokų sąnaudos	Pirmojo mėnesio išmokų korekcija	PAPTA metodikos pakeitimas	PAPTA dalis sąnaudoms	Mirtin-gumo sąnaudos	Garan-tuotos palūka-nos	PAPTA 2021-12-31
	+	+	-	-	-	+	+	+	+	=
ST	853 101	2 593 626	64 841	97 225	5 538	0	67 292	-17 083	18 463	3 347 795
STG	2 577 779	7 866 635	196 666	284 195	16 090	10 362	205 890	15 938	58 936	10 238 589
ATID	94 508	204 355	5 109	0	0	0	5 871	1 815	0	301 440
Iš viso	3 525 388	10 664 615	266 616	381 421	21 628	10 362	279 053	670	77 399	13 887 824

Gautos vienkartinės įmokos iš pensijų kaupimo bendrovių už įsigijamus pensijų anuitetus yra pagrindinis PAF pajamų šaltinis. Iš gautų įmokų yra atskaičiuojama 2,5% PAF administravimo išlaidoms padengti. Tai yra vienkartinis atskaitymas, ir jis neturi tiesioginio ryšio su PAF faktinėmis administravimo sąnaudomis. PAF veiklos pradžioje trūkstama suma yra dengiama LR Finansų ministerijos paskolomis, o vėlesniais laikotarpiais, augant vienkartinį įmokų sumai, tos paskolos bus gražinamos iš PAF administravimo sąnaudoms nepanaudotų atskaitymų. Rizikas, susijusias su tokiu PAF veiklos finansavimo modeliu, aptarsime atskirai.

Pagrindinė PAF paskirtis yra mokėti pensijų anuitetus ir visos per laikotarpį išmokėtos bei numatytos išmokėti (numatomų išmokėjimų techninio atidėjinio pokytis) išmokos sudaro išmokų sąnaudas. Kol kas yra mokamos tik standartinių pensijų anuitetų išmokos, o atidėtųjų pensijų anuitetų

išmokos prasidės ne anksčiau nei po 12 metų. PAM Pensijų anuitetų skyrimo ir mokėjimo tvarkos apraše yra numatyta, kad už pirmąjį mėnesį mokama išmoka yra proporcinga likusių dienų skaičiui nuo skyrimo datos iki mėnesio pabaigos. Dėl tokio pirmųjų išmokų mažinimo PAF 2021 metais neišmokėjo 21 628 eurų išmokų. PAM turėtų iš naujo įvertinti šių pensijų anuitetų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo nuostatų pagrįstumą ir tikslingumą.

2021 metais buvo pakeistas pensijų anuitetų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašas ir patikslinta kaip skaičiuojamas standartinių pensijų anuitetų su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu garantuojamas laikotarpis. Buvo įvardinta, kad paskutinė garantuojama pensijų anuiteto išmoka bus mokama už mėnesį, kurį pensijų anuiteto gavėjas sukanka 80 metų (imtinai). Toks patikslinimas lėmė vienu mėnesiu ilgesnį garantuojamą pensijų anuitetų mokėjimo laikotarpį. Atitinkamai buvo pakeista ir techninių atidėjinių apskaičiavimo metodika. Dėl šio pakeitimo techninių atidėjinių suma 2021 metų pabaigoje išaugo 10 326 eurų. Tai vienkartinė įtaka techninių atidėjinių dydžiui.

Taip pat, 2021 metais buvo pakeista techninių atidėjinių apskaičiavimo metodika ir dėl PAF valdymo ir administravimo sąnaudų įtraukimo į techninius atidėjinius. Sudarant pensijų anuitetų padengimo techninį atidėjinį yra atsižvelgiama į pensijų anuitetų fondo gaunamus atskaitymus pensijų anuitetų administravimo ir valdymo išlaidoms padengti (80% visų atskaitymų nuo vienkartinių įmokų), kurie yra išdėliojami tolygiai visam numatomam pensijų anuitetų galiojimo laikotarpiui ir daroma prielaida, kad trūkstama dalis yra dengiama paskolomis, taip kaip numatyto PKĮ. Šis pakeitimas leis laipsniškai per 10 metų pereiti prie PAF valdymo ir administravimo sąnaudų finansavimo iš techninių atidėjinių pasikeitimo. Pereinamuoju laikotarpiu papildomai formuojami techniniai atidėjiniai bus nepakankamai finansuojami iš gaunamų vienkartinių įmokų ir tai gali lemti iki 2% techninių atidėjinių padengimo turtu deficitą. 2021 metais PAPTA dalis sąnaudoms sudarė 279 053 eurų.

Nustatant pensijų anuitetų dydžius yra įvertinama, kad dalis anuitantų gyvens trumpiau už kitus, ir jiems mirus jų PAF dalis bus paskirstoma likusiems gyviems anuitantams. Tokios PAF pajamos yra planuojamos nuolat, nepaisant to, kad tam tikrais laikotarpiais gali ir nebūti registruota anuitantų mirčių. Tokiais atvejais pensijų anuitetų mokėtojas patiria mirtingumo sąnaudas, o PAF yra priskaičiuojamos tokio paties dydžio mirtingumo pajamos, kurios bus finansuojamos įsipareigojimų sumažėjimu anuitantams mirus. PAF finansinėse atskaitose nei mirtingumo sąnaudos, nei pajamos nėra išskiriamos. Jos yra įskaičiuotos į PAF techninių atidėjinių pasikeitimą.

Priskaičiuotos garantuotos palūkanos taip pat nėra išskiriamos PAF finansinėse atskaitose, tačiau šis skaičius gali būti naudingas, vertinant PAF investicinės veiklos rezultatus. 2021 metais PAF priskaičiavo anuitantams 77 399 eurų garantuotų palūkanų ir per tą patį laikotarpį jo finansinės ir investicinės veiklos rezultatas buvo 1 506 735 eurai. Šie skaičiai rodo, kad ataskaitiniu laikotarpiu PAF uždirbo didesnę nei pakankamą investicinę grąžą, reikalingą savo įsipareigojimams finansuoti, tačiau tai yra tik vieno trumpo laikotarpio rezultatas. PAF turto investavimo strategija turi būti vertinama atskirai, apimant pakankamai ilgą laikotarpį.

Techninių atidėjinių pakankamumo vertinimo analizė

Kiekvieno kalendorinio ketvirčio pabaigai PAF formuoja trejus techninius atidėjinius: PAPTA, NITA ir VĮGTA. Suformuoti PAF techniniai atidėjiniai 2021-12-31 pateikti 1 priede. VĮGTA pateiktoje lentelėje nėra išskirtas, nes jo dydis lygus nuliui. NITA yra apskaičiuojamas tiksliai pagal nustatytą metodiką, nenaudojant prielaidų, kurių tinkamumą reikėtų vertinti, todėl suformuotas TA yra tikslus ir pakankamas. Tuo tarpu PAPTA sudarymui naudojamų prielaidų tinkamumą jau aptarėme, bet pagal PAF techninių atidėjinių apskaičiavimo metodiką, sudarius Pensijų anuitetų

padengimo TA, yra vertinamas jo pakankamumas, lyginant jį su tikėtinų būsimų pinigų srautų pagal galiojančius sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo dabartine verte, kuri yra apskaičiuojama, naudojant naujausias turimas mirtingumo (atsižvelgiant į anuitetų gavėjų lytį) ir tikėtiną investicinę grąžos prielaidas. Tikėtiną investicijų grąžos ir turto valdymo kaštų prielaidas jau aptarėme ir konstatavome, kad naudojamos prielaidos yra tinkamos, todėl tas pačias prielaidas naudosime ir TA pakankamumui vertinti.

2021 metais pradėta formuoti papildoma PAPTA dalis ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti. Ji yra skirta palaipsniui pereiti prie pensijų anuitetų fondo valdymo ir administravimo sąnaudų finansavimo iš techninių atidėjinių pasikeitimo ir yra finansuojama iš PAF pelno. Pereinamuoju laikotarpiu galioja ir esamas PAM veiklos finansavimo modelis, kuris yra nustatytas PKĮ. Pastarasis finansavimo modelis užtikrina, kad visos PAM valdymo ir administravimo sąnaudos bus padengtos iš tam skirto atskaitymo nuo vienkartinės įmokų, o trūkstama dalis bus finansuojama valstybės suteikiamomis paskolomis. Toks abiejų modelių galiojimas užtikrina PAPTA dalies, skirtos ateities valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti, pakankumą.

Taip pat jau nustatėme, kad ir mirtingumo prielaidos yra tinkamos, tačiau PAPTA formavimui yra naudojamos mirties tikimybės, priklausančios nuo anuitanto amžiaus ir vienodos abiem lytims. Atlikta mirtingumo analizė rodo, kad vyrų ir moterų mirtingumas bei tuo pačiu ir PAF prisiimama rizika reikšmingai skiriasi. Pagal 2020 metais sudarytą PAF mirtingumo lentelę 65 metų amžiaus vyrų vidutinė likusio gyvenimo trukmė yra 18,01 metų, o moterų – 23,25, t.y. moterys tikėtina gyvens daugiau kaip 5 metais arba beveik 30% ilgiau nei vyrai. Todėl norėdami įvertinti techninių atidėjinių pakankumą turime juos perskaiciuoti naudodami skirtingas mirties tikimybes vyrams ir moterims. Gavome, kad suformuotas PAPTA yra 151 tūkstančiu eurų didesnis nei pakankamas PAPTA dydis. Tai yra lauktas rezultatas, nes moterų dalis PAF anuitantų portfelyje yra mažesnė (39%) nei planuota (40%).

Grafišks 15. Pakankamo PAPTA apskaičiavimas, tūkst. eurų

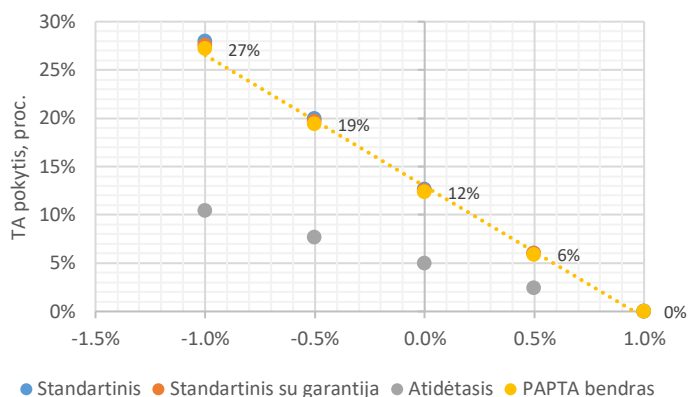
Suformuoti PAF techniniai atidėjiniai yra pakankami.

Techninių atidėjinių jautrumo analizė

PAF su pasirinktomis prielaidomis 2021-12-31 suformavo pakankamus techninius atidėjinius. Naudotų prielaidų tinkamumą jau aptarėme – visos 2021-12-31 naudotos prielaidos yra tinkamos, tačiau tai nereiškia, kad ir ateityje jos išliks tinkamos. Be to, ne visos skaičiavimuose naudojamos prielaidos daro vienodą įtaką techninių atidėjinių dydžiui, todėl papildomai yra verta įsivertinti techninių atidėjinių jautrumą naudojamų prielaidų galimiems pokyčiams.

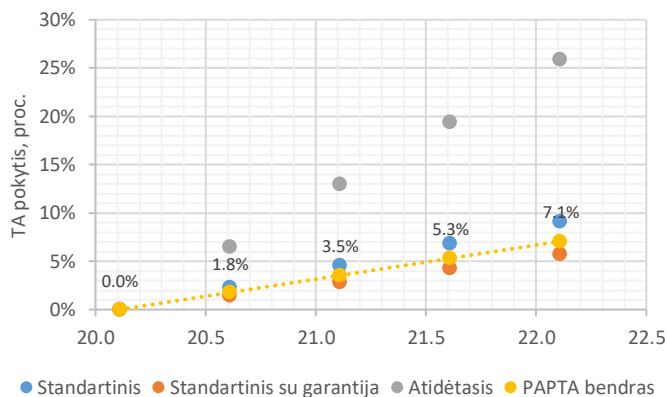
Lietuvos banko patvirtintame PAF techninių atidėjinių apskaičiavimo reikalavimų apraše yra numatyta, kad techniniai atidėjiniai, apskaičiuoti taikant pasirinktą palūkanų normą, negali būti mažesni negu techniniai atidėjiniai, apskaičiuoti taikant garantuotą palūkanų normą. PAF techninius atidėjinius skaičiuoja su garantuota palūkanų norma, o įvertinus pensijų anuitetų pinigų srautų struktūrą, aukštesnės palūkanų normos naudojimas mažintų techninių atidėjinių vertę ir tokios palūkanų normos taikymas prieštarautų Lietuvos banko iškeltiems reikalavimams. Vadinasi, PAF galėtų taikyti tik mažesnę už garantuotą palūkanų normą, ir dėl to techniniai atidėjiniai išaugtų. Darant prielaidą, kad PAF investicinės veiklos rezultatas bus nulinis, PAPTA išaugtų 12,2% (+1,7 mln.eurų, padengimas turtu būtų 98%), o taikant pusės procento neigiamas palūkanas PAPTA išaugtų 19,2% (+2,7 mln.eurų, padengimas turtu būtų 92%). Nors atidėtųjų pensijų anuitetų įsipareigojimai yra mažiau jautrūs palūkanų normos pokyčiams, tačiau jie daro nereikšmingą įtaką bendram PAPTA pokyčiui dėl mažos jų dalies pensijų anuitetų portfelyje. Taikomos palūkanų normos ir PAPTA pokyčio priklausomybė nėra tiesinė, tačiau artima jai. Techniniai atidėjiniai gali būti skaičiuojami, taikant ne tik fiksuotą palūkanų normą, bet ir palūkanų normų kreivę, pavyzdžiui, EIOPA skelbiamą 2021-12-31 nerizikingų palūkanų normų kreivę (su kintamumo korekcija), kuri prasideda ties -0,555%, gana sparčiai kyla ir 6 metais tampa teigiama, tačiau tik 21 metais pasiekia 0,5% reikšmę, o 29 metais – 1% ir toliau kyla (žr. 10 grafiką). PAF techniniai atidėjiniai apskaičiuoti, taikant tokią palūkanų normų kreivę, išaugtų 5,7% (+0,8 mln.eurų, padengimas turtu būtų 104%), kas yra artima techniniams atidėjiniams, apskaičiuotiems taikant 0,5% palūkanų normą.

Grafikas 16. PAPTA priklausomybė nuo taikomos palūkanų normos

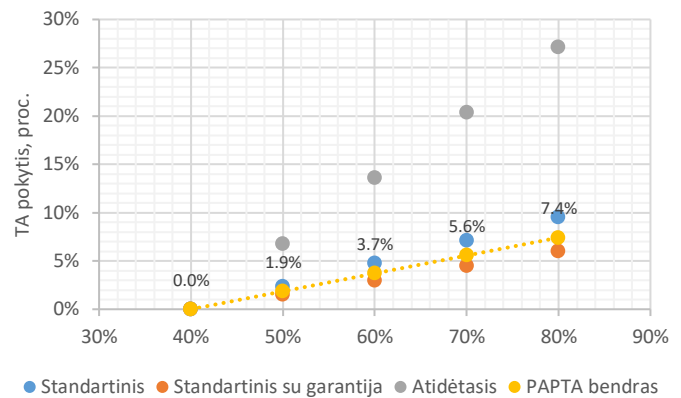
Techninių atidėjinių skaičiavimui naudojamos mirtingumo prielaidos yra išreikštos išgyvenimo arba mirties tikimybėmis kiekvienam amžiaus mėnesiui, kitaip tariant, mirtingumo lentelė yra parametų rinkinys, kreivė. Kreivė gali keistis skirtingai skirtingose amžiaus grupėse ir tai lemtų skirtingą įtaką techninių atidėjinių dydžiui. Paprastumo dėlei mirtingumo lentelei apibūdinti naudosime vieną parametą – 65-erių metų amžiaus žmogaus vidutinę likusio gyvenimo trukmę (e_{65}). Siekiame įvertinti vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimo daromą įtaką techninių atidėjinių dydžiui. Yra įvairių metodų kaip keisti mirtingumo lentelės parametrus, didinant ar mažinant mirtingumą. Mes pasirinkome modifikuoti mirtingumo lentelę, keičiant moterų/vyrų santykį. PAF naudojama mirtingumo lentelė sudaryta apjungus moterų ir vyrų mirtingumo tikimybes su prielaida, kad 65 metų (780 mėnesių) amžiaus pensijų anuitetų gavėjų yra tokios proporcijos: 40%

Grafikas 17. PAPTA priklausomybė nuo vidutinės gyvenimo trukmės (e_{65})

moterų ir 60% vyrų. Kitų amžių moterų ir vyrų santykis apskaičiuojamas pagal moterų ir vyrų išgyvenimo iki tam tikro amžiaus tikimybes taip kaip aprašyta PAF techninių atidėjinių apskaičiavimo metodikoje. PAF naudojamos mirtingumo lentelės $e_{65} = 20,11$ metų. Didindami moterų dalį iki 49,54%, 59,08%, 68,62% ir 78,16% atitinkamai gauname mirtingumo lenteles, kurių vidutinė likusio gyvenimo trukmė (e_{65}) yra 0,5, 1,0, 1,5 ir 2,0 metų ilgesnė nei pradinės lentelės. Perskaičiavę techninius atidėjinius su naujomis mirtingumo lentelėmis matome, kad gyvenimo trukmės ilgėjimas didžiausią įtaką daro atidėtųjų pensijų anuitetų techniniams atidėjiniams – vidutinei gyvenimo trukmei (e_{65}) pailgėjus 2 metais, TA išaugtų 26%. Mažiausiai jautrūs vidutinės gyvenimo trukmės pokyčiui yra standartinių pensijų anuitetų su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu įsipareigojimai. Bendra gyvenimo trukmės ilgėjimo įtaka PAF techninių atidėjinių dydžiui priklauso nuo portfelio struktūros, ir 2021 metų pabaigoje PAPTA išaugtų 7,1% ir padengimas turtu sumažėtų iki 102,6%, jeigu vidutinė gyvenimo trukmė (e_{65}) pailgėtų 2 metais. Kadangi pasirinkome mirtingumo lentelę modifikuoti, keičiant moterų/vyrų santykį, tai analogiškai gyvenimo trukmės ilgėjimui galime įvertinti ir techninių atidėjinių priklausomybę nuo moterų dalies PAF portfelyje. Matome tas pačias tendencijas: atidėtųjų pensijų anuitetų TA yra 3 ir 4 kartus jautresni moterų dalies didėjimui PAF portfelyje, lyginant atitinkamai su standartiniu ir standartiniu su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu pensijų anuitetais.

Grafikas 18. PAPTA priklausomybė nuo moterų dalies PAF portfelyje

VEIKLOS RIZIKOS

Rizikos, su kuriomis savo veikloje susiduria PAF, jų valdymo tikslai, uždaviniai ir principai, rizikos valdymo sistema, procesas ir atsakomybės bei rizikos apetitas ir tolerancijos ribos yra apibrėžti Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos rizikos valdymo politikoje ir strategijoje. Šioje ataskaitoje apžvelgsime tik pagrindines rizikas, turėjusias ar galinčias turėti įtakos PAF rezultatams.

Ilgaamžiškumo rizika

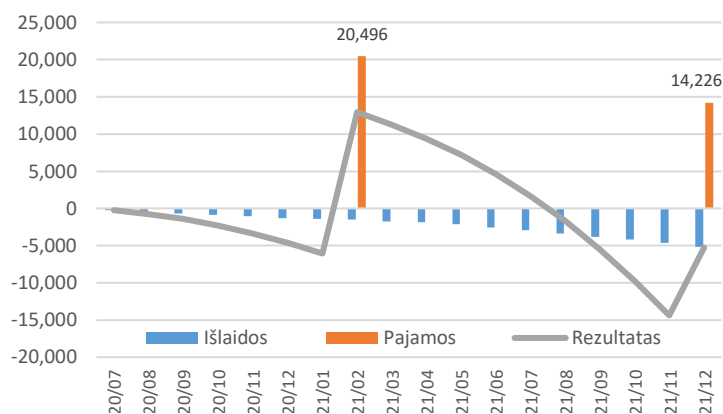
Gyvenimo trukmės (ilgaamžiškumo) rizika – tai rizika, susijusi su pensijų anuitetų gavėjų gyvenimo trukme. Nustatant pensijų anuitetų dydžius yra įvertinama ir atsižvelgiama į tikėtiną pensijų anuitetų gavėjų gyvenimo trukmę, jos pokyčio tendencijas bei planuojamą pensijų anuitetų gavėjų lyčių santykį. Yra rizika, kad faktinė patirtis gali skirtis nuo naudotų prielaidų, skiriant pensijų anuitetus. Nepalankiai susiklosčius aplinkybėms gali tekti išmokėti daugiau pensijų anuitetų išmokų nei planuota.

Pagrindinės ilgaamžiškumo rizikos valdymo priemonės yra konservatyvių mirtingumo prielaidų naudojimas, apskaičiuojant skiriamų pensijų anuitetų dydžius, bei papildomo rezervo sukaupimas galimiems nuostoliams dengti, jeigu pasirodytų, kad naudotos mirtingumo prielaidos nebuvo pakankamai konservatyvios. Mirtingumo prielaidų tinkamumą ir faktinę patirtį jau aptarėme. Šiai dienai nėra priežasčių teigti, kad PAF naudojamos mirtingumo prielaidos nėra tinkamos ar nepakankamai konservatyvios, tačiau ateityje reikia nuolat stebėti mirtingumo pokyčius ir tendencijas.

Kaip parodė PAF techninių atidėjinių jautrumo analizė, atidėtųjų pensijų anuitetų ilgaamžiškumo rizika yra 3-4 kartus didesnė nei standartinių pensijų anuitetų, todėl PAF prisiimama ilgaamžiškumo rizika būtų mažesnė, jeigu didesnė pensijų fondų dalyvių dalis rinktųsi standartinius pensijų anuitetus. 2021 metų patirtis rodo, kad anuitantai natūraliai yra linkę dažniau rinktis standartinius pensijų anuitetus, tačiau reikia atidžiai stebėti situaciją, ar pensijų kaupimo bendrovės nepiktnaudžiauja savo įtaka, skatindamos pensijų fondų dalyvius rinktis atidėtąjį pensijų anuitetą.

Kaip jau aptarėme analizuodami techninių atidėjinių pokyčius, PAF per 2021 metus patyrė 35392 eurų mirtingumo išlaidų, nes tokią sumą planavo gauti iš išsipareigojimų sumažėjimo dėl mirusių pensijų anuitetų gavėjų. Per 2021 metus buvo registruotos dvi anuitantų mirtys ir dėl jų PAF gavo 34772 eurų pajamų. Visų metų rezultatas buvo 670 eurų mirtingumo nuostolių. Faktinės patirties nukrypimai nuo teoriškai apskaičiuotų dydžių yra visiškai normalus reiškinys, ypač negalima daryti apibendrintų išvadų, turint tokio trumpo laikotarpio duomenis. Įvertinę anuitantų išgyvenimo iki 2021 metų pabaigos tikimybes matome, kad tikėtinas mirusių anuitantų skaičius yra 5,3 anuitanto, todėl stebėtas dviejų mirusių anuitantų skaičius visiškai atitinka lūkesčius. Pensijų anuitetų veiklos pradžioje yra tikėtinas mažesnis mirusiųjų anuitantų skaičius. Tai vadinama atrankos efektu, kad anuitantų mirtingumas keletą metų nuo pensijų anuitetų paskyrimo yra mažesnis už statistinį mirtingumą. Tokį efektą lemia laisvas

Grafikas 19. PAF sukauptas mirtingumo rezultatas, eurais

apsisprendimas dėl pensijų anuiteto įsigijimo, kai pensijų anuitetus įsigyja tik santykinai geros sveikatos asmenys.

Investicinės grąžos rizika

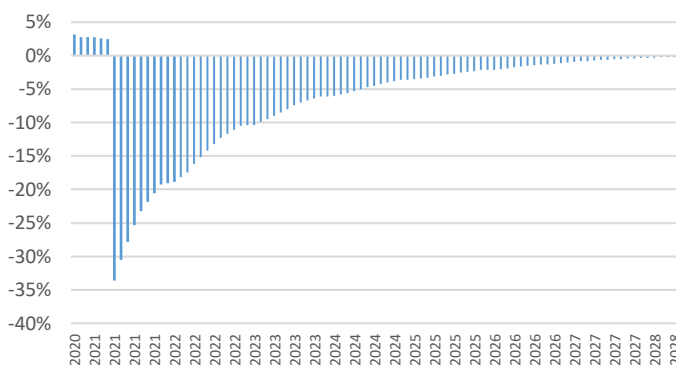
Siekiant tvarios PAF veiklos, PAF turto investicinė grąža turėtų būti ne mažesnė nei garantuota palūkanų norma, naudojama pensijų anuitetų dydžiui apskaičiuoti. Galimybės ilguoju laikotarpiu PAF turtui uždirbti ne mažesnę nei garantuota investicinė grąžą jau aptarėme, vertindami techninių atidėjinių sudarymui naudojamų prielaidų tinkamumą. PAF turto investavimo modelį aptarsime atskirai, o šiame skyriuje sutelksime dėmesį į trumpalaikių PAF turto vertės svyravimų riziką.

PAF turto investavimo rezultatai 2021 metais buvo išskirtinai geri – uždirbtas investicinis pelnas (1 506 735 eurai) daugiau kaip 19 kartų viršijo pensijų anuitetų gavėjams priskaičiuotų garantuotų palūkanų sumą (77 399 eurų). Tokie rezultatai džiugina, tačiau didžioji PAF turto dalis tiesiogiai ar netiesiogiai yra investuojama į nuosavybės vertybinius popierius (akcijas), kurių vertė trumpuoju laikotarpiu gali stipriai svyruoti. PAF turto investavimo modelis tokius trumpalaikius svyravimus leidžia prisiimti, tačiau atskirais laikotarpiais gali susidaryti situacija, kad PAF turto nepakaks įsipareigojimams padengti. Tokia situacija nekelia pavojaus PAF tvarumui, jeigu yra laikomasi nustatytos investavimo strategijos. Nepaisant to, PKĮ numato, kad tokiais atvejais turi būti parengtas septynerių metų padėties atkūrimo planas. PAM jau rengė tokį planą po pirmojo finansinių ataskaitų rinkinio sudarymo 2020-09-30. Tuomet PAF turtas sudarė 93,90% PAF įsipareigojimų sumos. Vienintelė plane numatyta priemonė padėčiai atkurti buvo toliau nuosekliai įgyvendinti PAF turto investavimo strategiją. Pats plano parengimas yra sveikintinas, nes padeda iš naujo įsivertinti situaciją ir patikrinti, ar neįvyko kokių nors pokyčių, kurie realiai kelia grėsmę PAF tvarumui. Būtų kur kas blogiau, jeigu tokioje situacijoje būtų bandoma reikšmingai mažinti investavimo riziką ar keisti investicinio portfelio struktūrą. PAF turto valdymo modelis ir strategija yra orientuoti į ilgalaikius tikslus, todėl svarbu išlaikyti šaltą protą, esant trumpalaikiams nukrypimams.

PAF turto investavimo modelis leidžia prisiimti reikšmingus trumpalaikius turto vertės svyravimus, nesukeliant grėsmės PAF tvarumui ilguoju laikotarpiu. PAF veiklos pradžioje yra labiau tikėtina situacija, kad dėl staigaus akcijų kainų kritimo kažkuriuo laikotarpiu turto gali nepakakti įsipareigojimams pilnai padengti, tačiau būtent PAF veiklos pradžioje turto vertės svyravimai yra mažiau reikšmingi dėl numatomo spartaus PAF augimo ateityje. Tą iliustruoja streso testo rezultatai, kuomet analizuojant turto vertės svyravimų įtaką pensijų anuitetų TA padengimui turtu, yra atsižvelgiama ir į prognozuojamą PAF augimą, kuris yra reikšmingesnis už trumpalaikį turto vertės svyravimą. Nagrinėjame scenarijų:

PAF augimo portfelio vertė 2021-06-30 sumažėja 50% dėl akcijų rinkos kritimo ir neatsistato, tačiau nuosekliai auga tokiu pačiu tempu kaip ir iki kritimo, t.y. Augimo portfelio vertė auga apie 1,20% per metus. Prie PAF augimo prisideda ne tik investicinė grąža, bet ir gaunamos vienkartinės įmokos už naujai paskirtus pensijų anuitetus. Matome, kad net 50% turto vertės kritimo įtaka pensijų anuitetų

Grafikas 20. TA padengimo turtu streso testas, (Turtas minus TA) / TA

TA padengimui turtu yra tik laikina ir per septynerius metus situacija atsistato, esant nuosaikiai Augimo portfelio investicinei grąžai. Pagrindinė tokios dinamikos priežastis yra bendras PAF turto

augimo tempas. Nagrinėtas scenarijus nėra labai tikėtinas (prielaida, kad nukritusi turto vertė neatsistato), tačiau gerai iliustruoja PAF atsparumą turto vertės svyravimams ilguoju laikotarpiu.

Politinė rizika

Socialinė apsauga ir pensijų sistema yra aktualios temos, pritraukiančios visuomenės dėmesį ir ne retai tampančios politinių debatų objektu. Pensijų anuitetų mokėjimo veikla yra pensijų sistemos dalis, todėl bet kokie pokyčiai, susiję su pensijų kaupimo sistema, daro didesnę ar mažesnę poveikį pensijų anuitetų mokėtojui.

PAF rizikų valdymas, finansavimo sistema, turto investavimo modelis ir strategija yra priderinti prie esamos pensijų kaupimo sistemos, ir bet kokie sistemos pakeitimai turi būti gerai apgalvoti ir įvertintos pasekmės. Politiniai sprendimai, kurie gali paveikti pensijų kaupimo dalyvių skaičių ar jų sukauptas sumas, turi tiesioginę įtaką PAF veiklai. Augantis pensijų kaupimo dalyvių skaičius ir nemažėjantys pervedimai į antrosios pakopos pensijų fondus didina potencialių pensijų anuitetų gavėjų skaičių, jų sukauptą turtą ir gerina PAF perspektyvas, ir atvirkščiai.

PKĮ yra nustatyta, kad pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymas ir administravimas finansuojami iš pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymui ir administravimui finansuoti skirto atskaitymo – ne daugiau kaip 3 procentai vienkartinį įmokų, kurias į pensijų anuitetų mokėtojo valdomą PAF perveda pensijų kaupimo bendrovės. Jeigu šio atskaitymo iš vienkartinį įmokų nepakanka PAF valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti, likusi valdymo ir administravimo sąnaudų dalis dengiama skolintomis lėšomis. Toks PAM veiklos finansavimo modelis yra jautrus gaunamų vienkartinį įmokų sumos pokyčiams ir priklauso nuo politinių sprendimų, susijusių su pensijų kaupimo sistema. Kitaip tariant, mažėjantis naujai skiriamų pensijų anuitetų skaičius ar gaunamų vienkartinį įmokų suma atitinkamai sumažintų ir PAM finansavimą. Jeigu artimiausioje ateityje politikai susilaikytų nuo esminių pensijų kaupimo sistemos pakeitimų, tai pagal PAF septynerių metų veiklos prognozę jau po kelerių metų PAM gautų pakankamai atskaitymų savo veiklai finansuoti ir iki tol gautoms paskoloms grąžinti. 2021 metais pradėtos kaupti PAF ateities valdymui ir administravimui skirtos lėšos leis palaipsniui pereiti prie fondo išlaikymo iš techninių atidėjinių pasikeitimo ir tai reikšmingai sumažins PAM finansavimo priklausomybę nuo politinių sprendimų.

Jeigu būtų priimti kokie nors politiniai sprendimai, kurie reikšmingai mažintų potencialių pensijų anuitetų gavėjų skaičių ar vienkartinį įmokų sumą, tai PAF turėtų persvarstyti naujai skiriamų pensijų anuitetų dydžius bei iš naujo sukalibruoti PAF turto investavimo strategiją. Tokie pokyčiai neabejotinai reikšmingai neigiamai paveiktų pensijų anuitetų gavėjų interesus.

PKĮ nustatė, kad PAM veiklą turi prižiūrėti nepriklausomas kolegialus organas – Taryba, kurios narius Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro teikimu skiria Vyriausybė. Tokiu būdu buvo bandoma atriboti PAM veiklą nuo tiesioginės politikų įtakos. Tai yra geras žingsnis link PAF politinės rizikos mažinimo, tačiau ateityje galėtų būti svarstoma plėsti Tarybos įgaliojimus, suteikiant jai ne tik patariamojo organo statusą, bet ir atsakomybę už PAF veiklos organizavimą taip, kaip rekomenduoja EBPO ekspertai.

Kol kas PAM politinė rizika išlieka tik nesirealizavusia rizika. 2021 metais PAM veikė ir priiminėjo sprendimus be išorinio spaudimo, savarankiškai ir siekdamas didžiausios naudos pensijų anuitetų gavėjams.

DUOMENŲ PATIKIMUMAS

Vertinant PAF įsipareigojimus yra svarbu įsitikinti, kad skaičiavimuose naudojami duomenys yra išsamūs, tikslūs ir patikimi. Tik naudojant tokius duomenis gauti rezultatai atspindės tikrąją PAF įsipareigojimų vertę.

Išsamumas

Įvertinsime, ar techninių atidėjinių skaičiavimuose naudoti duomenys yra išsamūs, t.y. įtraukti duomenys apie visus sprendimus dėl pensijų anuitetų mokėjimo, nėra neapskaitytų sprendimų ir įtraukti sprendimai tik tie, kurie patenka į ataskaitinį laikotarpį.

PAF įsipareigojimas atsiranda nuo dienos, kurią pensijų kaupimo bendrovėje gautas pensijų fondo dalyvio prašymas dėl pensijų išmokos sutarties sudarymo. Pagal šią datą sprendimas priskiriamas ir ataskaitiniam laikotarpiui. Duomenis apie gautus prašymus dėl pensijų išmokos sutarties sudarymo pensijų kaupimo bendrovės perduoda pensijų anuitetų mokėtoju pagal suderintą duomenų apsikeitimo tvarką. Duomenų išsamumą padeda užtikrinti šios keleto lygių kontrolės priemonės:

- Kiekvienam įrašui apie gautą prašymą sudaryti pensijų išmokos sutartį PAM yra suteikiamas iš eilės einantis bylos numeris, kuris vėliau naudojamas ir sprendimo dėl pensijų anuiteto mokėjimo identifikavimui.
- Pensijų kaupimo bendrovės yra PKĮ įpareigosios apie gautus pensijų fondų dalyvių prašymus informuoti PAM per 3 darbo dienas. Tokiu būdu yra užtikrinama, kad informacija pasiekia PAM sistemas, kuriose yra priskiriami bylų numeriai.
- Pensijų anuitetų gavėjai irgi prisideda prie kontrolių įgyvendinimo, nes pateikę prašymus laukia sprendimų dėl pensijų anuitetų mokėjimo ar kitokių veiksmų, o nesulaukę kreipiasi į PAM ar pensijų kaupimo bendrovės su paklausimais.
- PAF įsipareigojimai yra skaičiuojami, praėjus keletui savaičių nuo ataskaitinio laikotarpio pasibaigimo, ir tai suteikia pakankamai laiko visoms galimoms klaidoms išaiškėti.

Prieš skaičiuojant PAF įsipareigojimus yra įsitikinama, kad naudojamuose duomenyse yra visi įrašai (visi iš eilės einantys bylų numeriai) nuo pirmojo iki paskutiniojo priskiriamo ataskaitiniam laikotarpiui. Tokiu būdu yra įsitikinama, kad naudojami duomenys yra išsamūs.

Duomenys naudoti PAF įsipareigojimams vertinti 2021-12-31 yra išsamūs.

Tikslumas

Įsitikinus, kad PAF techninių atidėjinių skaičiavimams naudojami duomenys yra pilni, turime įsitikinti, kad duomenys yra tikslūs ir teisingi. Įsipareigojimams apskaičiuoti yra svarbūs tik keletas duomenų. Jų teisingumo užtikrinimą bei kontrolės priemones aptarsime kiekvienam iš duomenų atskirai:

- Amžius yra apskaičiuojamas iš gimimo datos, kuri savo ruožtu yra imama iš PAM vidinių sistemų. Asmens gimimo data PAM vidinėse sistemose yra naudojama įvairioms išmokoms skirti ir yra sutikrinta su gyventojų registro duomenimis.
- Pensijų anuiteto skyrimo data sutampa su pensijų fondo dalyvio prašymo dėl pensijų išmokos sutarties sudarymo data. Jos teisingumas yra kontroliuojamas, prieš priimant

sprendimus skirti pensijų anuitetus. Prieš skaičiuojant PAF techninius atidėjinius yra patikrinamas minėtos datos adekvatumas, atsižvelgiant į bylų eiliškumą.

- Kiekvieno pensijų anuiteto vienkartinės įmokos suma yra sutikrinama su PAF banko sąskaitos išrašu įsitikinant, kad jos sutampa. Kadangi PAF įsipareigojimai yra skaičiuojami praėjus keletui savaičių nuo ataskaitinio laikotarpio pasibaigimo, tai visos vienkartinės įmokos tam laikui jau yra gautos. Vienkartinių įmokų gavimas yra svarbus ir kontroliuojant, kad visi atsisakyti pensijų anuitetai būtų tinkamai pažymėti ir apskaityti.
- Pensijų anuiteto dydis kiekvienam sprendimui (duomenų įrašui) yra perskaičiuojamas pagal turimus duomenis (skyrimo datą, amžių ir vienkartinę įmoką), ir gautas rezultatas sulyginamas su sistemose esančiais dydžiais. Skirtumų nebuvimas rodo, kad ne tik pensijų anuitetų dydžiai, bet ir visi kiti duomenys yra teisingi.
- Prieš kiekvieną pensijų anuitetų mokėjimą yra tikrinama su Lietuvos gyventojų registro duomenimis ar nėra registruota pensijų anuitetų gavėjų mirčių ir atitinkamai mirusiems pensijų anuitetų gavėjams nėra mokamos išmokos. Prieš skaičiuojant PAF techninius atidėjinius yra sutikrinamos išmokėtų pensijų anuitetų sumos pagal kiekvieną sprendimą ir tokiu būdu yra patikrinama, ar anuitantų mirtys yra tinkamai pažymėtos duomenyse.

Duomenys naudoti PAF įsipareigojimams vertinti 2021-12-31 yra išsamūs, aktualūs, patikimi ir tikslūs. Gauti rezultatai atspindi tikrąją PAF įsipareigojimų vertę.

PELNO PASKIRSTYMAS

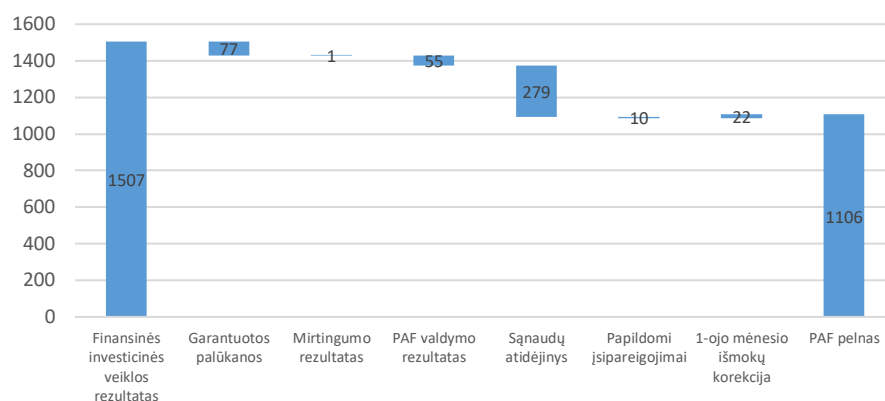
PKĮ numato galimybę pensijų anuitetų gavėjams skirti dalį PAF uždirbto pelno, tačiau ar turėtų būti jis skiriamas ir kokiomis sąlygomis turi būti apibrėžta pelno paskirstymo tvarkos apraše, kuris jau yra parengtas ir turėtų būti patvirtintas 2022 metų pirmoje pusėje. Bet kokių atveju, pensijų anuitetų gavėjams pelnas turi būti skiriamas, atsižvelgiant į PAF įsipareigojimus ir ilgalaikius tikslus, o vienerių metų nerealizuotas pelnas (grynasis perviršis) nėra tinkamas rodiklis spręsti apie PAF uždirbtą pelną, kuris turėtų būti paskirstytas pensijų anuitetų gavėjams.

PAM veikla 2021 metais buvo sėkminga ir PAF finansinėse ataskaitose matome 1 105 782 eurų grynąjį perviršį (pelną). Pagrindinis ir vienintelis šio pelno šaltinis buvo investicinės veiklos pajamos. Jau anksčiau aptarėme, kad pagal PAF turto investavimo strategiją yra galimi trumpalaikiai turto svyravimai, kuriuos

fondas gali toleruoti. Šių turto svyravimo rezultatų, kurie virsta atskirų metų nerealizuotu pelnu, negalima skirstyti pensijų anuitetų gavėjams kol investicinis rezultatas nėra užfiksuotas, parduodant finansines

priemones ar gaunant palūkanas, dividendus. Tiksliau kokiais atvejais ir kokia dalis pelno turėtų būti paskirstoma pensijų anuitetų gavėjams bus apibrėžta pelno paskirstymo tvarkos apraše ir pensijų anuitetų gavėjams skirstytinas pelnas už 2021-uosius metus bus apskaičiuotas ir pateiktas atskiroje pažymoje.

Grafikas 21. PAF pelno šaltiniai, tūkst. eurų

TURTO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ SUDERINAMUMAS

Įprastai yra siekiama suderinti turto ir įsipareigojimų pinigų srautus, tačiau tokiu atveju reikėtų apsiriboti investicijomis į fiksuoto pajamingumo vertybinius popierius ir susitaikyti su neigiama ar silpnai teigiama investicine grąža. Nors turtas būtų suderintas su įsipareigojimais pagal pinigų srautus (trukmę), tačiau nebūtų suderintas pagal siektiną grąžą. PAF pasirinktas inovatyvus turto investavimo modelis tiesiogiai nederina turto ir įsipareigojimų pinigų srautų, tačiau leidžia užtikrinti Pensijų anuitetų fondo likvidumą ir reikiamą investicinę grąžą.

PAF turto investavimo modelis ir tikslinė grąža

Pensijų kaupimo įstatymo 35⁸ straipsnio 2 dalyje numatyta, kad PAF turtas gali būti investuojamas tik į Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatyme nustatytus objektus, jeigu galima nustatyti, vertinti, stebėti ir valdyti riziką, kylančią iš investicijų (rinkos (palūkanų normos, akcijų, valiutos), likvidumo, kredito, koncentracijos, reinvestavimo, infliacijos ir kita). Papildomai yra reikalaujama, kad būtų užtikrintas viso investicinių priemonių portfelio saugumas, kredito kokybė, likvidumas ir pelningumas.

Įvertinus visus PAF turtui taikomus investavimo apribojimus, investavimo horizontą, siekį uždirbti bent minimalią garantuotą investicinę grąžą (1,20% metinių palūkanų) bei anuitantų interesus, sukurtas investavimo modelis, pagal kurį didžiąją investicijų dalį, siekiant uždirbti investicinę grąžą, tiesiogiai ar netiesiogiai, pvz. investuojant į investicinių fondų vienetus, turėtų sudaryti investicijos į nuosavybės vertybinius popierius, o likusi dalis būtų investuojama į fiksuoto pajamingumo finansines priemones, siekiant užtikrinti PAF likvidumą tiek trumpuoju, tiek ilgesniu laikotarpiu. Atitinkamai, šios dalys vadinamos Augimo ir Likvidumo (jo dalis ilgesnio termino likvidumo užtikrinimui vadinama Garantiniu portfeliu) portfeliais. Detaliau PAF portfeliai aprašyti toliau tekste.

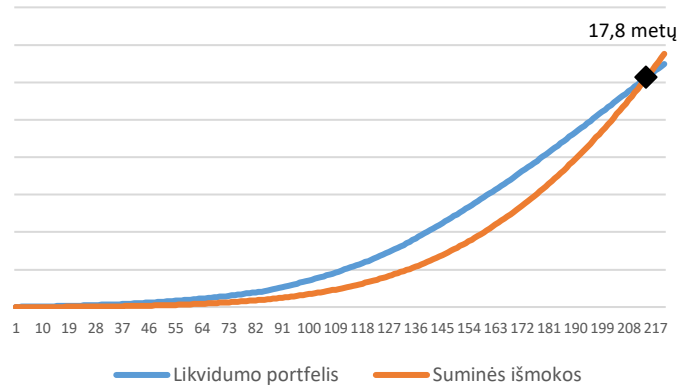
Gavus vienkartinę įmoką už įsigyjamą pensijų anuitetą, yra atskaičiuojama PAF valdymui skirta įmokos dalis (2,50%), tada - artimiausiems 60-čiai mėnesių reikalinga išmokų suma nukreipiama į Likvidumo portfelį, o likusi įmokos dalis investuojama pagal Augimo portfelio investavimo strategiją. Augimo portfelio investicijų apskaita vykdoma analogiškai kolektyvinio investavimo subjektų apskaitai, t.y. kiekvieno sprendimo dėl pensijų anuiteto mokėjimo lygyje ir kiekvienam sprendimui yra nustatoma tikslinė grąža, kurią pasiekus, Augimo portfelio atitinkama turto dalis yra konvertuojama į pinigus (užfiksuojama investicinė grąža), ir pinigai perkeliama į Likvidumo portfelį. Tuo tarpu visi einamieji mokėjimai vykdomi iš Likvidumo portfelio.

Likvidumo portfeliui nėra keliami jokie investicinės grąžos reikalavimai išskyrus tiek, kad turtas turi išsaugoti nominalią savo vertę, tačiau praktikoje turtas gali turėti teigiamą grąžą, kuri prisidės prie bendro PAF turto vertės augimo. Pagrindinis reikalavimas, keliamas Likvidumo portfeliui, yra užtikrinti turto prieinamumą pensijų anuitetų išmokų mokėjimo dienomis.

Toks investavimo modelis leidžia ne tik užtikrinti sklandų ir tvarų pensijų anuitetų mokėjimą, bet ir siekti aukštesnės grąžos nei yra įskaiciuota į pensijų anuitetus. Papildoma investicinė grąža būtų naudojama ilgaamžiškumo rizikai valdyti bei pelno skyrimui anuitantams.

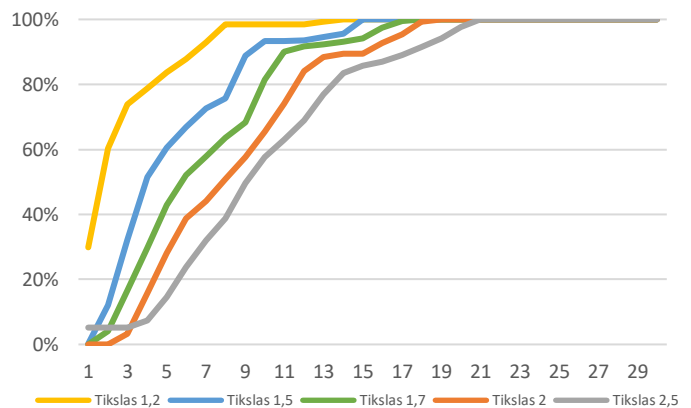
Gali kilti klausimas, kiek laiko PAF galėtų laukti, kol Augimo portfelyje apskaitomos investicijos pagal kiekvieną sprendimą pasieks investavimo tikslą. Jeigu PAF turėtų tik vieną galiojantį pensijų anuitetų sprendimą, tuomet investavimo tikslą turėtų pasiekti ne vėliau kaip per 60 mėnesių (5 metus). Tačiau PAF pensijų anuitetų portfelis bus augantis, todėl kiekvienas priimtas naujas sprendimas prailgina laiką tikslinei grąžai pasiekti. Maksimalų laiką tikslinei grąžai pasiekti galime rasti, lygindami Likvidumo portfelio dydį, kurį apskaičiuojame pagal planuojamą naujų pensijų anuitetų srautą, kiekvienam naujam sprendimui į Likvidumo portfelį atidedant 60-čiai mėnesių reikalingą išmokų sumą, ir sumines mokėtinas išmokas. Taškas, kuomet suminės išmokos pasiekia Likvidumo portfelio dydį, yra laikas, kada PAF turėtų pradėti perkelti dalį turto iš Augimo portfelio į Likvidumo portfelį. Atlikę skaičiavimus gauname, kad lėšos Augimo portfelyje gali būti investuotos 17,8 metų, t.y. per tokį laikotarpį jos turėtų uždirbti tikslinę investicinę grąžą.

Grafikas 22. Likvidumo portfelio ir suminių išmokų dinamika kas mėnesį

Kitas aktualus klausimas yra kokio dydžio tikslinės grąžos reikėtų siekti? Tam, kad pensijų anuitetų veikla būtų tvari, PAF turtas turėtų uždirbti bent jau palūkanas, kurios yra įskaiciuotos į pensijų anuitetų dydį, ir papildomai būtų sukauptas rezervas galimoms papildomoms išmokoms finansuoti dėl spartesnio gyvenimo trukmės ilgėjimo nei prognozuota, pvz. išmokoms, kurios būtų reikalingos vidutinei gyvenimo trukmei pailgėjus 2 metais. Šiems tikslams pasiekti užtektų, kad PAF Augimo portfelis uždirbtų suminę 30% grąžą ne vėliau kaip per 17,8 metų. Šis minimalus tikslas atitinka 1,48% metinę investicinę grąžą, atskaičius su investavimo veikla susijusias sąnaudas. Istorškai vidutinė metinė akcijų rinkos grąža yra keletą kartų didesnė, todėl akivaizdu, kad PAF pakankamai saugiai galėtų ir turėtų siekti aukštesnės grąžos. Remiantis pastarųjų 50 metų istoriniais duomenimis pasaulio išsivysčiusių rinkų akcijų indeksas (MSCI World) per 18 metų nuo bet kurio savo taško 99,4 atvejais iš 100 išaugo ne mažiau kaip 100%, t.y. vidutinė metinė grąža buvo didesnė negu 3,9%. Šis faktas patvirtina, kad PAF sąlyginai saugiai galėtų siekti aukštesnės investicinės grąžos. 2021 metais buvo nustatyta 75% Augimo portfelio tikslinė grąža, kiekvieno pensijų anuiteto atveju ją realizuojant trimis etapais, kaskart kai pasiekiamas tarpinė, ne mažesnė kaip 25%, investicinė grąža.

Grafikas 23. Tikimybė pasiekti tikslinę grąžą per atitinkamą metų skaičių

PAF investiciniai portfeliai ir jų strategijos

PAF turtas investuojamas, vadovaujantis 2020 m. rugsėjo 1 d. VSDF valdybos direktoriaus įsakymu Nr. V-427 „Dėl Pensijų anuitetų fondo investavimo politikos ir strategijos

patvirtinimo“ patvirtinta Pensijų anuitetų fondo investavimo politika ir strategija (toliau – Investavimo politika) bei kitais teisės aktais.

PAF turtas, skirtas investavimui, yra paskirstytas tarp trijų portfelių – Likvidumo, Garantinio ir Augimo – kurių kiekvienam keliama skirtingi lūkesčiai investavimo grąžai ir jai pasiekti nustatytos atitinkamos investavimo strategijos.

Likvidumo portfelio tikslas – užtikrinti artimiausių šešių mėnesių pensijų anuitetų išmokų mokėjimą laiku. Pagal šio portfelio investavimo strategiją, portfelio lėšos laikomos banko sąskaitoje. Investicinės grąžos tikslai nėra keliama.

Garantinio portfelio tikslas – užtikrinti lėšas, reikalingas ilgesnio laikotarpio (5 metų ir daugiau) likvidumo ir ilgaamžiškumo rizikos valdymui. Portfelį sudaro investicijos į fiksuoto pajamingumo finansines priemones (skolos vertybinius popierius, pinigų rinkos priemones, terminuotuosius indėlius ir pan.), kurios laikomos iki išpirkimo ir apskaitomos amortizuota savikaina. Šio portfelio lėšos investuojamos į saugias (investicinio kredito reitingo) fiksuoto pajamingumo finansines priemones, daugiausiai vyriausybių ir centrinių bankų obligacijas, pinigų rinkos priemones, terminuotuosius indėlius ir pan. Investicinės grąžos tikslas – ne neigiama grąža, atskaičius su investavimo veikla susijusias išlaidas (vertybinių popierių saugojimo ir atsiskaitymo mokesčius, sandorių komisinius tarpininkams ir pan.).

Augimo portfelio tikslas – uždirbti tikslinę investicinę grąžą kiekvienam pensijų anuitetui per laikotarpį, ne ilgesnį kaip 20 metų. Šio portfelio investavimo strategija numato, kad šiuo metu portfelio lėšos turėtų būti investuojamos į biržoje prekiaujamų fondų (toliau – ETF), atkartojančių plačiai diversifikuotus akcijų indeksus, tokius kaip MSCI World, MSCI All Cap World arba juos sudarančių regionų, šalių, sektorių akcijų indeksus, kitus diversifikuotus akcijų indeksus, vienetus. Portfelio lyginamasis indeksas – pasaulio išsivysčiusių rinkų akcijų indeksas MSCI World.

Investavimo rizikos valdymas

Investicijų rizika yra valdoma, diversifikuojant investicijas pagal regionus, emitentus ir kitus kriterijus bei nustatant limitų sistemą, kaip aprašyta Investavimo politikoje. Rizikos tolerancijos lygis yra apibrėžtas VSDF valdybos direktoriaus 2020 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V-729 „Dėl pensijų anuitetų mokėjimo veiklos rizikos valdymo politikos ir strategijos“ patvirtinta Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos rizikos valdymo politika ir strategija.

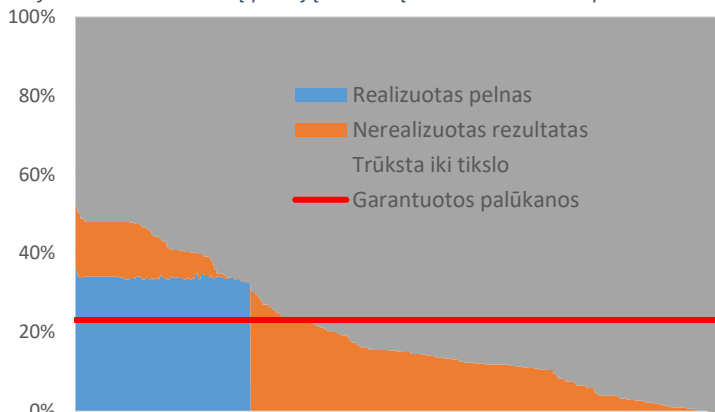
Taip pat, investavimo rizika yra papildomai diversifikuojama pagal investavimo laiką, nes lėšos už įsigijamus pensijų anuitetus gaunamos ir yra investuojamos nuolat (kas dieną, savaitę, mėnesį, priklausomai nuo pinigų srautų). Kiekvieną kartą investavus lėšas 7-ių metų laikotarpiui (investuojama ilgesniam laikui, tačiau veiklos plano rengimo tikslais imamas tik septynerių metų laikotarpis) galima laikyti, kad uždirbta grąža bus atsitiktinis dydis, kurio vidurkis ir standartinis nuokrypis sutaps su istoriniu vidurkiu ir standartiniu nuokrypiu. Remiantis Didžiųjų skaičių dėsniu, atlikus n tokių investicijų, vidutinė visų investicijų, t.y. Augimo portfelio, grąža turėtų būti artima istoriniam vidurkiui, o vidutiniai svyravimai apie vidurkį (standartinis nuokrypis) būti artimi istorinio standartinio nuokrypio (σ) ir skaičiaus $\sqrt{n}$ santykiui, t.y., $\frac{\sigma}{\sqrt{n}}$. Todėl, investuojant lėšas ne tuo pačiu metu, mažėja investavimo rizika, nes vidutinė investicijų grąža tampa artimesnė istoriniam vidurkiui (lyginant su atveju, kai investuojama visa suma iš karto), o neigiamų grąžų tikimybė mažėja, nes mažėja atsitiktiniai svyravimai apie vidurkį.

Investavimo rezultatai ir TA padengimas turtu

Jau aptarėme PAF turto investavimo modelį, investicinius portfelius ir jų investavimo strategijas. Liko panagrinėti 2021 metų investicinius rezultatus. Nagrinėsime Augimo portfelį, nes tik šiam portfeliui pagal pasirinktą investavimo modelį yra keliami investicinės grąžos tikslai: tikslinė grąža 75%, realizuojama trimis etapais, kaskart kai pasiekama ne mažesnė kaip 25% grąža. Nustatant tikslinę grąžą buvo įvertinta, kad būtų padengtos garantuotos palūkanos, sukauptas rezervas ilgaamžiškumo rizikai padengti (dviejų metų vidutinės gyvenimo trukmės pailgėjimui), o likusi dalis būtų skirta pensijų anuitetų indeksavimui. Techninių atidėjinių jautrumo analizė atskleidė, kad standartinių ir atidėtojo pensijų anuitetų jautrumas palūkanų normos pasikeitimui ir gyvenimo trukmės ilgėjimui reikšmingai skiriasi. Atitinkamai skiriasi ir reikiama Augimo portfelio grąža garantuotų palūkanų ir gyvenimo trukmės pokyčio tikslams pasiekti, todėl šias pensijų anuitetų rūšis nagrinėsime atskirai.

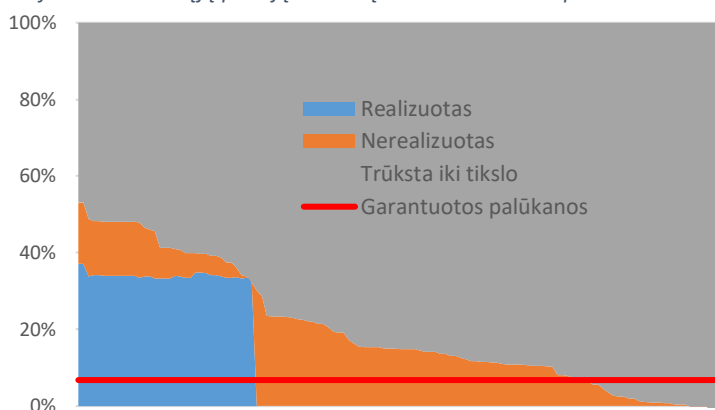
Augimo portfelio turtas yra apskaitomas kiekvieno pensijų anuiteto lygyje ir tai leidžia nagrinėti kiekvieno jų pasiektus rezultatus atskirai. Pensijų anuitetai buvo paskirti skirtingu laiku ir atitinkamai jų dalis Augimo portfelį pasiekė skirtingu laiku, tad ir iki 2021 metų pabaigos turėjo skirtingą investicinį rezultatą. Grafike visi pensijų anuitetai surūšiuoti pagal pasiektą investavimo rezultatą didėjimo tvarka ir pateikiami kiekvieno jų rezultatai atskirai. Matome, kad dalis pensijų anuitetų jau pasiekė pirmąjį tikslinės grąžos lygį (25%) ir ta uždirbtos grąžos dalis buvo realizuota (perkelta iš Augimo portfelio į Garantinį). Iš viso realizuoto investicinio pelno 2021 metų pabaigoje buvo sukauptas 738 209 eurai arba 5% viso PAF turto. Dalis šio pelno galės būti paskirstyta pensijų anuitetų gavėjams.

Grafikas 24. Standartinių pensijų anuitetų investavimo tikslo pasiekimas

Nedidelė dalis pensijų anuitetų metų pabaigoje turėjo neigiamus rezultatus. Vidutiniškai standartiniai pensijų anuitetai 2021 metų pabaigoje buvo pasiekę 20% tikslinės grąžos lygį. Tai yra išskirtinai geras rezultatas ir nereikėtų tokių pat rezultatų tikėtis kiekvienais metais. Atidėtųjų anuitetų rezultatai yra labai panašūs, skiriasi tik tai, kad didelė jų dalis jau viršijo garantuotų palūkanų tikslą, tačiau iki tikslinės grąžos dar trūksta. Reikėtų pastebėti, kad didžiąją jų tikslinės grąžos dalį sudaro reikiama grąža ilgaamžiškumo rizikos rezervui suformuoti.

Grafikas 25. Atidėtųjų pensijų anuitetų investavimo tikslo pasiekimas

Bendra PAF turto vertė 2021 metų pabaigoje buvo 15 264 892 eurų ir 1 374 962 eurai viršijo PAF techninių atidėjinių sumą arba PAF techninių atidėjinių padengimas turtu buvo 109,90%.

Vyriausiasis aktuaras

Evaldas Valeiša

PRIEDAI

Priedas 1. 2021 metų PAF pagrindinių rodiklių lentelė

Pensijų anuiteto rūšis Lytis Pensijų anuiteto dydžio intervalas	Naujų sprendimų skaičius	Įmokų suma	Išmokų skaičius	Išmokų suma	PAPTA 2021-12-31	NITA 2021-12-31
Standartinis	150	2 593 625,92	1225	96 719,59	3 347 795,39	933,07
Moterys	61	850 767,10	468	31 430,14	1 126 671,94	290,57
[20;40]	5	27 706,79	37	965,49	33 714,02	9,21
(40;60]	31	360 021,40	231	12 017,67	484 454,65	163,38
(60;80]	15	232 049,94	94	6 647,23	287 015,00	117,98
(80;100]	5	101 005,04	48	4 639,67	138 623,08	0,00
100+	5	129 983,93	58	7 160,08	182 865,19	0,00
Vyrai	89	1 742 858,82	757	65 289,45	2 221 123,45	642,50
[20;40]	3	19 429,97	11	314,49	19 080,86	1,02
(40;60]	29	330 436,13	246	13 012,02	433 984,12	77,78
(60;80]	19	291 122,27	194	13 744,26	374 409,26	109,22
(80;100]	15	304 987,78	122	11 603,66	413 419,33	216,11
100+	23	796 882,67	184	26 615,02	980 229,88	238,37
Standartinis su garantija	509	7 866 634,84	4078	283 667,77	10 238 588,67	1 172,34
Moterys	195	2 769 436,20	1474	92 178,29	3 586 092,54	393,77
[20;40]	15	141 244,68	170	6 563,01	219 334,79	25,59
(40;60]	135	1 632 891,64	920	46 361,37	1 983 185,12	330,07
(60;80]	25	441 467,22	145	10 888,79	482 842,31	0,00
(80;100]	12	272 239,13	121	11 392,32	395 939,77	0,00
100+	8	281 593,53	118	16 972,80	504 790,55	38,11
Vyrai	314	5 097 198,64	2604	191 489,48	6 652 496,13	778,57
[10;40]	11	77 115,09	104	3 363,15	106 898,02	4,33
(40;60]	182	2 161 153,46	1330	66 816,63	2 621 264,02	404,90
(60;80]	55	926 807,12	554	39 299,15	1 304 133,10	133,50
(80;100]	28	617 609,37	257	24 127,30	786 450,84	0,01
100+	38	1 314 513,60	359	57 883,25	1 833 750,15	235,83
Atidėtas	95	204 354,68	0	0,00	301 440,13	0,00
Moterys	41	85 895,38	0	0,00	111 184,28	0,00
[20;40]	17	25 982,23	0	0,00	33 451,96	0,00
(40;60]	15	30 110,94	0	0,00	36 616,66	0,00
(60;80]	6	16 985,18	0	0,00	20 111,75	0,00
(80;100]	2	8 000,40	0	0,00	7 975,98	0,00
100+	1	4 816,63	0	0,00	13 027,93	0,00
Vyrai	54	118 459,30	0	0,00	190 255,85	0,00
[20;40]	20	31 504,57	0	0,00	36 296,60	0,00
(40;60]	28	57 408,79	0	0,00	67 520,15	0,00
(60;80]	0	0,00	0	0,00	19 830,45	0,00
(80;100]	3	11 815,19	0	0,00	30 756,69	0,00
100+	3	17 730,75	0	0,00	35 851,96	0,00
Iš viso	754	10 664 615,44	5303	380 387,36	13 887 824,19	2 105,41

Priedas 2. 2021 metų PAF pelno šaltiniai

Pelno šaltinis	Įtaka pelniui	Suma, eurais
Finansinės investicinės veiklos rezultatas	+	1 429 336
Finansinės investicinės veiklos pelnas	+	1 506 735
Anuitantams priskaičiuotos garantuotos palūkanos	-	77 399
Mirtingumo rezultatas	-	670
Tikėtinas įsipareigojimų sumažėjimas dėl mirusių anuitantų	-	35 392
Faktinis įsipareigojimų sumažėjimas dėl mirusių anuitantų	+	34 722
Valdymo ir administravimo rezultatas	-	334 148
Valdymui ir administravimui skirta atskaitymų suma (2,5% nuo vienkartinųjų įmokų)	+	266 616
Valdymo ir administravimo sąnaudos	-	321 543
Kitos sąnaudos	-	168
Techninių atidėjinių ateities sąnaudoms padengti pokytis (PAPTA dalis)	-	279 053
Kiti	+	11 264
Pirmojo mėnesio išmokų korekcija	+	21 628
Techninių atidėjinių pasikeitimas dėl išmokų garantuojamojo laikotarpio pailginimo 1 mėnesiu	-	10 362
Apvalinimo paklaidos ir nepaaiškinami skirtumai	-	2
PAF pelnas (grynasis perviršis)	=	1 105 782

METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Direktorius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Pensijų anuitetų fondo vyriausiojo aktuario 2021 metų ataskaitos patvirtinimo
Dokumento registracijos data ir numeris	2022-03-31 Nr. V-126
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Julita Varanauskienė, Direktorė
Parašo sukūrimo data ir laikas	2022-03-31 08:31:39 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-X-L
Laiko žymoje nurodytas laikas	2022-03-31 08:31:54 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-A, Asmens dokumentu israsymo centras prie LR VRM, LT
Sertifikato galiojimo laikas	Galioja nuo 2019-05-03 iki 2022-05-02
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	Registravimo metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant „Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos“ sertifikatą, sertifikatas galioja nuo 2021-10-12 iki 2024-10-11
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	SODRA DVS
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	–
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir jį atspausdinęs darbuotojas	2022-04-04 atspausdino Edita Gutauskaitė
Paieškos nuoroda	2022-R95-T-132098
Papildomi metaduomenys	–